

Kádár János és VI. Pál pápa 1977. június 9-ei találkozása ^[1]

Előkészítés, megvalósulás, visszhangok

„Az utóbbi években gyakorlattá vált [...], hogy az olasz fél meghívására Rómába hivatalos látogatásra érkező államférfiak, vezető politikusok, beleértve a szocialista országok vezető politikusait is, udvariassági látogatást tesznek a pápánál. A szocialista vezetők látogatásainak tapasztalatai arra utalnak, hogy a nem hivatalos eszmecsere a pápával alkalmat nyújt a Szentszék és a szocialista országok közötti kölcsönös megértés erősítésére, előnyösen befolyásolhatja a Szentszék számunkra kedvező irányú nemzetközi elkötelezettségét.”

Bevezetés

Kádár János 1977. június 7-9. között az olasz kormány meghívására tett hivatalos látogatást Rómában. Ennek keretében, az utolsó napon került sor a pápai audienciára. Mind az olasz kormány meghívására tett látogatással, mind a vatikáni találkozóval számos cikk, tanulmány foglalkozott. Forrásközlésünk célja, hogy a vatikáni látogatás, Kádár János és VI. Pál pápa 1977. június 9-ei találkozásának előkészítéséről, a találkozó lezajlásáról és az azt követő visszhangokról a lehető legteljesebb képet nyújtsa. E célkitűzés értelmében nem közlöm az olaszországi látogatás előkészítésével, lezajlásával kapcsolatos forrásokat. Ettől csak akkor tekintek el, ha a dokumentum jellege megkívánja, ill. ahol nem lehetett részletet közölni az iratból.

A Római Nagykövetség részéről Orosz József készített egy összeállítást VI. Pál pápa és különböző állam és kormányfők közötti találkozókról. Ebben a következőket fogalmazta meg:

„Az utóbbi években gyakorlattá vált - követve az általános hagyományt -, hogy az olasz fél meghívására Rómába hivatalos látogatásra érkező államférfiak, vezető politikusok, beleértve a szocialista országok vezető politikusait is, udvariassági látogatást tesznek a pápánál.

A szocialista vezetők látogatásainak tapasztalatai arra utalnak, hogy a nem hivatalos eszmecsere a pápával alkalmat nyújt a Szentszék és a szocialista országok közötti kölcsönös megértés erősítésére, előnyösen befolyásolhatja a Szentszék számunkra kedvező irányú nemzetközi elkötelezettségét, elősegítheti a nemzeti hierarchiák és [a] szocialista államok közötti pozitív irányú fejlődést.

Az elmúlt öt esztendőben három állam-, illetve kormányfő tett udvariassági látogatást VI. Pál pápánál. Előtte látogatást tett a Vatikánban - és a pápa kihallgatáson fogadta - Podgorin elvtársat és Tito jugoszláv államfőt. Információink szerint a látogatásokat a Szentszék is hasznosnak ítélte és azzal számol, hogy az ilyen jellegű találkozások a jövőben is hozzájárulnak a kölcsönös megértéshez és a béke ügyét, szolgálják.”

Ezt követően ismertette Nicolae Ceaușescu román vezető 1973-as, majd Todor Zsivkov bolgár vezető 1975-ös, valamint Andrej Gromiko szovjet külügyminiszter 1973-as és 1975-ös látogatását.

Kádár János vatikáni látogatásának voltak magyar előzményei is. 1971-ben Péter János magyar külügyminiszter, 1975-ben Lázár György miniszterelnök vett részt pápai magánkihallgatáson.

Kádár János olaszországi látogatásának előkészítését a Külügyminisztérium kezdte meg. Puja Frigyes külügyminiszter 1977. január 3-án küldte meg Gyenes Andrásnak - az MSZMP KB külügyi titkárának - és Berecz Jánosnak - MSZMP KB Külügyi Osztály vezetőjének - Kádár János olaszországi látogatásával kapcsolatos javaslatát, amelyet a Politikai Bizottság részére készített. A javaslatot az MSZMP KB Politikai Bizottsága 1977. január 25-ei ülésén tárgyalta, és úgy határozott, hogy Kádár János fogadja el az olasz miniszterelnök meghívását. A PB megbízta Gyenes András, hogy két hét múlva tegyen javaslatot az utazás időpontjára. 1977. február 12-én Puja Frigyes javasolta Gyenes Andrásnak és Berecz Jánosnak, hogy Magyarország római nagykövetének küldjenek utasítást, miszerint: *„Kérem Nagykövet Elvtársat, hozza Andreotti miniszterelnök tudomására a következőket: Kádár János az MSZMP KB első titkára üdvözlését küldi Andreotti miniszterelnöknek és visszatérve meghívására, értesíti, hogy számára május második fele alkalmas lenne hivatalos olaszországi látogatásra, amennyiben ez Andreotti miniszterelnöknek is megfelel. Kádár János köszönettel venné, ha Andreotti konkrétan megjelölne két időpontot május második felében, amikor neki is megfelelő lenne Kádár János hivatalos olaszországi látogatása. Az olasz reagálásra sürgősen jelentsen. Kérem Nagykövet Elvtársat, a fentiekről tájékoztassa az Olasz Kommunista Párt illetékesét.”*

Ezen előzmények fényében 1977 elejére körvonalazódott, hogy Kádár János VI. Pál pápával történő találkozására a tervezett hivatalos, olaszországi tárgyalásai mentén kerül majd sor. A Római Nagykövetség néhány előzetes elképzelést fogalmazott meg Kádár János olaszországi látogatásával kapcsolatban, ebben ez is szerepel: *„a vatikáni látogatást a hivatalos olaszországi látogatás után szeparáltan kell szervezni.”*

A látogatás lehetősége - a rendelkezésre álló iratok alapján - 1977. március elején merült fel. Úgy tűnik a római nagykövetség munkatársai megfelelő csatornákon lépéseket tettek, hogy a pápa közelében tevékenykedő vatikáni személyek gyakoroljanak befolyást VI. Pál pápára, ha felmerülne Kádár János látogatásának lehetősége, akkor támogassa azt. VI. Pál 1977. március 5-én vette fel Jean Villet bíboros államtitkárnak, hogy „hasznosnak ítélné Kádár vatikáni látogatását”. A Rómából érkező rejtjel táviratban szerepelt az is, hogy Casaroli hozzáfűzte, a kijelentés egyenértékű a meghívással. Ezt Casaroli érsek április 6-án közölte Palotás Rezső római nagykövettel. Ugyanakkor a Római Nagykövetség munkatársai már az 1977. február 1-jén megtartott diplomata-értekezlet emlékeztetője szerint foglalkoztak a látogatás előkészítésével. A római nagykövetség első titkára, Orosz József kapta azt a feladatot, hogy készítse elő Kádár János vatikáni látogatását. Kádár János vatikáni látogatásának lehetőségét egyértelműen a Szentszék, ill. maga VI. Pál pápa villantotta fel.

Nem véletlen, hogy a feladatot Orosz Józsefre bízták. A nagykövet, Palotás Rezső nyilván tisztában volt beosztottja, Orosz József előéletével, kiváló „egyházi kapcsolataival”. Orosz József korábban ugyanis az ÁEH Elvi és Nemzetközi Főosztály, később pedig a Katolikus Főosztály vezetőjeként dolgozott. Ezzel egy időben az ÁEH fedése alatt létrehozott „Világosság” fedőnevű rezidentúra vezetője volt, „Vágy” fedőnéven, őrnagyi rangban. A római nagykövetség első titkáraként is mindvégig a BM volt a munkaadója. A III/I-4. osztály állományából helyezték nyugállományba 1979. március 31-ei hatállyal. Ismeretes, hogy a III/I Csoportfőnökség a külföldi hírszerzés szerve volt, míg a III/I-4. osztály a Vatikán és a cionista szervezetek elleni hírszerzés, és a papi emigráció irányában tevékenykedett. Ezek alapján teljesen érthető, hogy a római nagykövetség első titkári tisztét betöltő „szigorúan titkos állományú” rendőr alezredest miért bízhatták meg Kádár János vatikáni találkozásának előkészítésével.

Kádár János és VI. Pál pápa találkozásának előkészítésében természetesen a Római Nagykövetség és a Külügyminisztérium, valamint az Állami Egyházügyi Hivatal vállalt oroszlánrészt. Erről tanúskodnak az ÁEH fennmaradt iratanyagában a Visszaminősített Tük. iratok és a Külügyminisztérium iratanyagában a Visszaminősített Tük. állag 1977-es aktái. Az előkészületek - a találkozó súlyának megfelelően - minden részletre kiterjedtek. A KÜM és az ÁEH munkatársai alapos és szerteágazó anyagokkal segítették Kádár János és köre előkészületeit, amelyek a Szentszék és a Magyar Népköztársaság kapcsolatairól, az egyes egyházpolitikai kérdésekről, vatikáni vezetői tisztségviselők életrajzairól tájékoztattak. Emellett témavázlat készült Kádár János és VI. Pál beszélgetéséhez, és egy összefoglaló a látogatás utáni sajtókonferencia várható kérdéseire.

A találkozó előkészítésével párhuzamosan Lékai László bíboros prímás 1977. március 28. és április 1. között részt vett a Nevelésügyi kongregáció ülésén, amellyel összefüggésben hosszabb megbeszélést folytatott Miklós Imrével az ÁEH elnökével. A megbeszélésről az ÁEH elnöke megküldte feljegyzését Puja Frigyes külügyminiszternek, amelyben érdekes információkat közölt a Vatikán álláspontjáról.

Kádár János olaszországi látogatásával kapcsolatban Puja Frigyes külügyminiszter 1977. május 3-án javaslatot készített az MSZMP KB Politikai Bizottsága részére, amelynek mellékletében megtalálható a látogatás tervezett programja is. Az előterjesztést az MSZMP KB Politikai Bizottsága 1977. május 17-ei ülésén tárgyalta meg.

Az előkészítés során a Római Nagykövetség részéről egy 1977. május 5-én kelt, érdekes rejtjel távirat érkezett: *„Orosz elvtárs tájékoztatta Poggi érseket is Kádár János elvtárs tervezett olaszországi látogatásáról, és [hogy] a találkozás előkészítésére Rómába érkező magyar protokoll osztályvezető találkozzék a Vatikán*

illetékesével. Ez azonban Benelli érsek és titkárságának kompetenciája. Ugyanezt a kompetenciát említette újságírók és a magyar televíziósok jelenlétének lehetőségével kapcsolatban is. Ezekre Casarolival holnap folytatandó megbeszéléseken részletesen kitérek."

Kádár János látogatását formálisan magánkihallgatásként bonyolították le, amely egy óra hosszat tartott. Ez annyiban különbözött a szokásos audienciáktól, hogy VI. Pál mellett jelen volt Agostino Casaroli érsek, az Egyházi Közügyek Tanácsának titkára (a Vatikán „külügyminisztere”), és Kádár Jánossal tartott Puja Frigyes külügyminiszter is. Ezáltal a magánkihallgatás állami jellegűt kapott. Talán egy kis hiányérzetünk támadhat, hiszen az Állami Egyháziügyi Hivatal elnökét, a szervezésben és előkészítésben is nagyon aktív Miklós Imrét nem találjuk a delegáció tagjai között, holott egy ilyen jelentőségű eseményen az egyházpolitika tevékeny irányítója és 1951-től 1989-ig húzóegyezője jelen lehetett volna.

Elgondolkodtató, hogy a találkozó megszervezése formálisan vatikáni kezdeményezésre kezdődött meg. Mindez jól mutatja, hogy mennyire jól sikerült befolyásolni a vatikáni munkatársakat. Ez a folyamat egészen a '60-as évek első feléig nyúlik vissza, hiszen az 1964-es részleges megállapodás után más viszony alakult ki a Magyar Népköztársaság és a Vatikán között, mint előtte. A két fél megbízottai rendszeresen és folyamatosan tárgyaltak a Magyar Katolikus Egyház helyzetéről, a felmerülő kérdésekről. Ez azt jelentette, hogy az 1945 után megszakadt diplomáciai kapcsolat a II. világháború előttihez képest ugyan alacsonyabb szinten, de helyreállt, és a két fél kölcsönös tárgyalászándéka mindkét fél számára előnyökkel és kedvezményekkel járt. Az ÁEH munkatársai Miklós Imre vezetésével tudatosan kihasználták a Vatikán jóindulatát, és minden kérdésben szinte az orruknál fogva vezették a Vatikán delegáltjait. A Vatikán „keleti politikájának”, a szocialista országokkal kapcsolatot tartó személyek közül a legmeghatározóbb alakja Casaroli mellett *Luigi Pogginuncius* volt.

Jól mutatja a találkozó fontosságát és jelentőségét az MSZMP Központi Bizottság Politikai Bizottsága részére készített jelentés, de még inkább az MSZMP Központi Bizottság 1977. június 22-ei ülése és Kádár János ott elhangzott szavai.

1977-ben ugyan megjelent nyomtatásban VI. Pál pápa beszéde, forrásközlésünkben azonban igyekeztünk áttekinthető képet adni, ezért itt is olvasható.

Kádár János és VI. Pál pápa 1977. június 9-ei találkozásának jelentőségét, értékét, hasznát és súlyát jól mutatják az egyházi hazai és nemzetközi sajtóvisszhangok, valamint az emigrációs lapokban megjelent írások.

Tény, hogy történelmi léptékű és jelentőségű volt Kádár János és VI. Pál találkozója. A VI. Pált követő II. János Pál pápa más jellegű külpolitikája, valamint a Lékai féle kis lépések politikája azonban nem kívánt hasonló jellegű fellépést, hiszen az ÁEH elnöke Miklós Imre és Lékai László kedélyes, „poharazgató” találkozásai során minden „problémás” kérdést meg tudtak beszélni, és el tudtak intézni. Tulajdonképpen Kádár János profétai szavai sem valósultak meg: *„Nekem személy szerint az a meggyőződése, hogy a szocialista magyar állam, a Magyar Népköztársaság sok-sok nemzedéken át fenn fog állni”*, azonban az egyházra tett megjegyzése, amihez nagy profétai megérzés nem kellett - *„és még nemzedékeken át az egyházak is létezni fognak .”* - ma is érvényes.

A forrásközlést olvasva láthatjuk, hogy milyen precíz és mindenre kiterjedő előkészület előzte meg Kádár János vatikáni, ill. olaszországi látogatását, és hogy a párt és az állami szervek miként értékelték az 1977. június 9-én megvalósult történelmi találkozást.

Források

Kádár János vatikáni látogatásának előkészítése

1.

Az MSZMP KB Politikai Bizottsága 1977. január 25-ei ülésének határozata

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1977. január 25-én megtartott üléséről.

Különlélek

Javaslat Kádár János elvtárs olaszországi utazására
Külügyminisztérium javaslata

A Politikai Bizottság elvből hozzájárul, hogy Kádár János elvtárs az olasz miniszterelnök meghívására Olaszországba utazzon. Megbízta Gyenes András elvtársat, hogy az utazás időpontjára két hét múlva tegyen javaslatot az 1977-ben esedékes, Kádár elvtársat érintő külföldi utazások időpontjának figyelembe vételével. Egyetért azzal, hogy az olasz miniszterelnök meghívásának elfogadásáról tájékoztassuk az Olasz Kommunista Pártot.

* * *

A Külügyminisztérium előterjesztése a Politikai Bizottságnak

Javaslat
a Politikai Bizottságnak

Giulio Andreotti olasz miniszterelnök december 24-én, a nála látogatást tevő római nagykövetség útján, az olasz kormány nevében hivatalos látogatásra hívta meg Kádár János elvtársat. Javasolta, hogy a látogatásra 1977 első felében, június végéig kerüljön sor.

A szocialista országok vezetői közül 1973-ban Tito elvtárs, 1974-ben Ceausescu elvtárs, 1975-ben pedig Zsivkov elvtárs tett látogatást Rómában, mindhárman államfői minőségben, az olasz köztársasági elnök meghívására. 1972-ben Andreotti akkori miniszterelnök az olasz kormány nevében meghívta Brezsnyev elvtársat, majd 1975-ben Leone elnök Moszkvában megismételte a meghívást. A látogatás időpontját még nem tűzték ki.

Jóllehet Olaszországban a köztársasági elnök képviseli a folytonosságot, politikailag előnyösebb, hogy a Kádár elvtárshoz intézett meghívás nem a pusztán közjogi méltósággal bíró elnök, hanem a politikai hatalmat megtestesítő kormány nevében szól.

A magyar-olasz kapcsolatok helyzete, az országaink közötti légkör lehetővé teszi, a kapcsolatok fejlesztéséhez fűződő érdekeink, s nemzetközi törekvéseink pedig indokolják, hogy Kádár elvtárs a közeljövőben látogatást tegyen Olaszországban.

Az Olasz Kommunista Párt támogatja a szocialista országok és Olaszország államközi kapcsolatainak fejlesztését. Több alkalommal - (legutóbb dr. Berecz János elvtárs római megbeszélései során) - fontosnak és hasznosnak minősítették Kádár elvtárs esetleges látogatását a párt harcának segítése, az olasz külpolitika befolyásolása szempontjából.

Leone köztársasági elnöknek és az olasz miniszterelnöknek meghívása van Magyarországra, látogatásukkal azonban - az olasz belső helyzet miatt - 1977-ben nem számolhatunk. Ha a protokolláris sorrendhez ragaszkodunk, akkor Kádár elvtárs olaszországi útja minden bizonnyal halasztást szenvedne. Kádár elvtárs látogatásához fűződő érdekeink indokolják, hogy a sorrendiségből ne csináljunk presztizs-kérdést.

A fentiek alapján javaslom:

1./ Kádár János elvtárs fogadja el Andreotti meghívását. Közöljük az olaszokkal, hogy a látogatásra 1977 első felében - májusban, júniusban - sor kerülhet, s a pontos időpontot diplomáciai úton egyeztessük.

2./ Amennyiben [Helmut] Schmidt kancellár megfelelő időpontot javasol, Kádár elvtárs római utazására az NSZK-beli látogatás után kerüljön sor. Ha azonban a nyugat-németek halogatták az időpont kitűzését, akkor az olaszországi látogatás előzze meg a nyugat-németországit.

3./ Adjunk tájékoztatást az Olasz Kommunista Pártnak az 1./ pontban foglaltakról.

Budapest, 1977. január 3.

Puja Frigyes
(Puja Frigyes)

2.

Feljegyzés a Római Nagykövetség 1977. február 1-jén tartott diplomata értekezletéről

EMLÉKEZTETŐ

az 1977. február 1-i diplomata értekezletről

Az értekezlet meghatározta Havasi [Ferenc] és Kádár elvtárs tervezett látogatásával kapcsolatos érdemi és technikai tennivalókat. A februári futárral az életrajzok (Quirinale és Vatikán vonatkozásában), Ceaușescu, Podgornij és Zsivkov elvtársak látogatásával kapcsolatos ismeretek, valamint az egyes területekre vonatkozó helyzetelemzések (háttér anyagok) kerülnek felterjesztésre.

A márciusi futár tartalmazza:

- A kétoldalú kapcsolatok helyzete és fejlesztési lehetőségeiről,
- Olaszország politikai, gazdasági, kulturális helyzetéről,
- Olaszországnak a fontosabb nemzetközi kérdésekben elfoglalt álláspontjáról,
- a Vatikánnak egyes nemzetközi kérdésekben elfoglalt álláspontjáról,
- Magyarországnak az olasz sajtóban elfoglalt helyéről készített jelentéseket, valamint a még hátralévő háttér anyagokat.

Azon célból, hogy minden egyes munkatárs már előre megkezdhesse felkészülését feladatára, a nagykövet elvtárs a látogatással kapcsolatos reszortokat a következőképpen osztotta fel:

<i>Kóczyán elvtárs:</i>	A protokoll osztállyal való előzetes megbeszélések, beleértve a delegáció előkészítésére kiutazók protokollal kapcsolatos teendőit, a látogatás ideje alatt a programmal kapcsolatos kérdések, valamint a közös nyilatkozat elkészítése és ellenőrzése.
<i>Zsigmond elvtárs:</i>	A központtal, illetve a delegációval való kapcsolat tartás, a követségi rendezvények előkészítése és felügyelete.
<i>Lénárd elvtárs:</i>	Sajtóelőkészítő munka, speciális kiadványok készítése, sajtókonferencia előkészítése és lebonyolítása, kommunikáció felügyelete (MTI).
<i>Fodor elvtárs:</i>	Kádár elvtársnő programjának előkészítése és bonyolítása.
<i>Borsó elvtárs:</i>	A delegációval kapcsolatos összekötői feladatok, esetleges gazdasági megbeszéléseken való részvétel, ajándékok kiválasztására javaslat és azok eljuttatása.
<i>Orosz elvtárs:</i>	Vatikáni látogatás előkészítése és lebonyolítása.
<i>Szabó elvtárs:</i>	A delegáció szálláshelyén szervezett rendezvények előkészítése és lebonyolítása.
<i>Süveges elvtárs:</i>	A delegációval kiutazó újságírók kísérése és felügyelete.

A koszorúzással, a kormánygép kísérelével, valamint a kormányórsággal kapcsolatos teendőket a katonai attaséi hivatal vállalta.

Palotás Rezső
/Palotás Rezső/
nagykövet

Jelzet: MOL XIX-J-1-j 1977 Olaszország 117-131 0032/6 (102. d.) (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium Visszaminősített Tük iratok)

3.

A római nagykövetség feljegyzése VI. Pál pápa, állam- és kormányfők találkozásairól, precedens Kádár János vatikáni látogatásához 1977. február 22.

Az utóbbi években gyakorlattá vált - követve az általános hagyományt -, hogy az olasz fél meghívására Rómába hivatalos látogatásra érkező államférfiak, vezető politikusok, beleértve a szocialista országok vezető politikusait is, udvariassági látogatást tesznek a pápánál.

A szocialista vezetők látogatásainak tapasztalatai arra utalnak, hogy a nem hivatalos eszmecsere a pápával alkalmat nyújt a Szentszék és a szocialista országok közötti kölcsönös megértés erősítésére, előnyösen befolyásolhatja a Szentszék számunkra kedvező irányú nemzetközi elkötelezettséget, elősegítheti a nemzeti hierarchiák és szocialista államok közötti pozitív irányú fejlődést.

Az elmúlt öt esztendőben három állam-, illetve kormányfő tett udvariassági látogatást VI. Pál pápánál. Előtte látogatást tett a Vatikánban - és a pápa kihallgatáson fogadta - Podgornij elvtársat és Tito jugoszláv államfőt. Információink szerint a látogatásokat a Szentszék is hasznosnak ítélte, és azzal számol, hogy az ilyen jellegű találkozások a jövőben is hozzájárulnak a kölcsönös megértéshez és a béke ügyét, szolgálják.

1./ 1973. május 26-án hivatalos római tartózkodása alatt Nicoale Ceaușescu elvtárs, a Román Szocialista Köztársaság Államtanácsának elnöke magán jellegű látogatást tett VI. Pál pápánál. Az udvariassági látogatásra elkísérte felesége; Elena Ceaușescu, Ion Patran elvtárs, a Minisztertanács elnökhelyettese, külkereskedelmi miniszter, George Macovescu elvtárs, külügyminiszter, Ion Avram, nehézipari miniszter, Iacob Ionascu, Románia olaszországi nagykövete és több tanácsadó. A találkozó 50 percig tartott és a pápa magánkönyvtárában zajlott le. Ezt követően mutatták be a pápának Ceaușescu elnök kíséretét. A megbeszélés témái: a nemzetközi helyzet és azok a problémák, amelyek aggasztják a világ közvéleményét. Egyetértettek abban, meg kell tenni minden erőfeszítést az államok közötti kapcsolatok fejlesztéséért, a kölcsönös bizalom és együttműködés alapján, a béke és biztonság megszilárdítása érdekében.

Kiemelték annak fontosságát, hogy lehetőségessé válik mielőbb összehívni az Európai Biztonsági és Együttműködési Konferenciát. Továbbá: a különböző konfliktusok békés igazságos megoldásának a szükségességét, minden egyes fél törvényes és érdekeinek tiszteletben tartása alapján.

Egyetértettek annak fontosságában, hogy a nemzetközi együttműködés alapján növelni kell a fejlődő országok megsegítését. Az eszmecsere során hangsúlyozták az Egyesült Nemzetek Szervezete növekvő szerepének fontosságát.

A tárgyalás alkalmat nyújtott arra a pápának, hogy ismertesse a Szentszék béke iránti elkötelezettségét, az a tevékenységet, amelyik a nemzetek közötti együttműködést és a társadalmi haladást szolgálja.

Ebben az összefüggésben tanúsított a pápa érdeklődést a román egyház tevékenysége iránt és hosszabban beszélt a katolikus egyház életének különböző összefüggéseiről.

A találkozási közleményt nem adták ki. Megállapodtak azonban abban a szövegben, amelyiket a sajtó közölt.

A Szentszék is a találkozót hasznosnak nevezte, amelyik őszinte és szívélyes légkörben zajlott le. Ezt közölte a L' OSSERVATORE ROMANO is.

2./ 1975. június 27-én délelőtt VI. Pál pápa Todor Zsivkov elvtársat, a Bulgár Népköztársaság elnökét fogadta magán jellegű látogatáson. Az eddigiektől eltérően az eszmecsere nem négy szemközt zajlott le. Ezen részt vett - amelyikre ugyancsak a pápa magánkönyvtárában került sor - Perer Mladenov bulgár külügyminiszter és Agostino Casaroli érsek, az Egyházi Közügyek Tanácsa titkára is.

A találkozó során megvizsgálták a nemzetközi helyzet szempontjából fontosnak ítélt kérdéseket. Külön figyelmet fordítottak a béke és a leszerelés problémájának. Továbbá: hangsúlyozták a fegyverzet csökkentésének kiemelt fontosságát és a nemzetközi együttműködés növelését.

A kétoldalú kapcsolatokról folytatott eszmecsere során a pápa megkülönböztetett érdeklődést tanúsított a bolgár katolikus és ortodox egyház helyzete iránt.

A találkozó 55 percet tartott. Közleményt nem adtak ki, de megállapodtak abban a szövegben, amelyet a sajtó közölt.

A találkozó rendkívül szívélyes légkörben zajlott le - a Szentszék interpretálása szerint - nagy jelentőségű a Vatikán és a bulgár állam közötti kapcsolat jövője szempontjából. Casaroli a múlt év novemberében Szófiában tett látogatása alkalmából adott nyilatkozatában Zsivkov elvtárs és VI. Pál találkozóját úgy határozta meg, mint amely új fejezet nyit Bulgária és a Szentszék közötti kapcsolatok történetében.

3./ 1975. november 13-án délelőtt - az olasz kormányfő meghívására hivatalosan Rómában tartózkodó miniszterelnökünk - Lázár György elvtárs tett magán jellegű látogatást VI. Pál pápánál. A látogatással kapcsolatos tapasztalatokat a Központ ismeri.

4./ Az elmúlt öt esztendőben Andrej Gorniko elvtársat a pápa két esetben is magánkihallgatáson fogadta: 1973-ban és 1975-ben. Mindkét alkalommal Gorniko elvtárs az olasz külügyminiszter meghívására hivatalosan tartózkodott Rómában.

5./ VI. Pál pápa 1973-ban 10, 1975-ben 12 államfőt, 15 miniszterelnököt és külügyminisztert fogadott.

Palotás Rezső
/Palotás Rezső/
nagykövet

Jelzet: MOL XIX-J-1-j 1977. 160-131 Vatikán 001621 (131. d.) (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium Visszaminősített Tük iratok)

**4.
A római nagykövetség rejtjel távirata Kádár János vatikáni látogatása tárgyában
1977. április 7.**

Látogatást tettem [Palotás Rezső nagykövet] Casarolinál, akit tájékoztattam a távirati utasításnak megfelelően. Casaroli elmondta, hogy április 5-én beszélt Villot bíboros a pápával, aki határozottan kijelentette, hogy Kádár János elvtársnak a Vatikánban teendő látogatását hasznosnak ítélné meg. Casaroli hozzáfűzte - mint ismeretes - a Vatikán hivatalosan senkit sem hív meg, de ez a kijelentés egyenértékű a meghívással. Kéri ezt otthon is úgy értelmezni. A látogatást félhivatalosnak tervezik, ami Lázár György elvtársal, való tárgyalással hasonló külsőségek közötti lebonyolítást jelent, azzal a különbséggel, hogy Kádár János elvtárs feleségének jelenlétével is számolnak. A „négyesemközt” tárgyaláson Casaroli lenne jelen a Vatikán részéről. A tárgyalás tervezett tematikája és a tárgyalás protokolláris részére később, a hazai válasz után visszatérünk. Megjegyzem, hogy a vatikáni protokoll szerint a félhivatalos látogatás felett az ún. Állami látogatás van. Ez állami himnusszal, az összes nagykövet jelenlétével, nagy külsőségek között játszódik le. Az utóbbi időben erről az államföket is igyekeznek lebeszélni.

Jelzet: MOL XIX-J-1-j 1977 Olaszország 117-131 0032/22 (102. d.) (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium Visszaminősített Tük iratok)

**5.
A Nagy János külügyminiszter-helyettes átírata Kádár János vatikáni látogatásával kapcsolatban Miklós Imre, az ÁEH elnöke részére,
1977 május 31.**

Kedves Miklós Elvtárs!

Casaroli érsek Kádár János elvtárs olaszországi utazásával kapcsolatban április 6-án közölte Palotás Rezső római nagykövetünkkel, hogy VI. Pál március 5-én Villot bíboros államtitkárnak kijelentette: hasznosnak ítélné Kádár elvtárs vatikáni látogatását. Casaroli hozzáfűzte, e kijelentés egyenértékű a meghívással, kéri, tekintsük is annak.

A látogatást Lázár György miniszterelnök elvtárs látogatásához hasonló külsőségek mellett tervezik. Azzal a különbséggel, hogy számolnak Kádár János elvtárs feleségének jelenlétével. A szűk körű találkozón vatikáni részről Casaroli érsek lenne jelen.

Kádár elvtárs és a pápa megbeszélésnek részleteire válaszuk után kívánnak vissza térni.

A Politikai Bizottság május 3-án fogja tárgyalni a Kádár elvtárs olaszországi és vatikáni utazásával kapcsolatos kérdéseket. A politikai bizottsági előterjesztésben a Külügyminisztérium - Miklós elvtárs egyetértésével - javasolni kívánja, hogy a vatikáni közlést tekintsük hivatalos meghívásnak, és azt fogadjuk el.

Kérem Miklós Elvtársat, szíveskedjék közölni velem, hogy milyen javaslatot tegyünk a Politikai Bizottságnak Kádár elvtárs és a pápa találkozáját illetően, különös tekintettel arra, ha a pápa ez alkalommal is szóba hozza a diplomáciai kapcsolatok kérdését.

Budapest, 1977. április 8.

Eltvársi Üdvözzettel:
Nagy János /Nagy János/

Jelzet: MOL XIX-J-1-j 1977 Olaszország 117-131 0032/20 (102. d.) (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium Visszaminősített Tük iratok)

**6.
Miklós Imre feljegyzése Lékai László esztergomi érsekkel folytatott megbeszéléséről
1977 április 7.**

Dr. Lékai László bíboros, esztergomi érsek 1977. március 28 - április 1. között Rómában részt vett a Nevelésügyi Kongregáció ülésén. Római tartózkodásának fontosabb tapasztalatairól folytatott beszélgetésünk során - többek között - a következőket mondta el:

- Casaroli érsek tájékoztatta arról, hogy római nagykövetünk kezdeményezésére foglalkoznak Kádár János, az MSZMP Központi Bizottsága első titkárával VI. Pál pápánál teendő látogatása előkészítésével, és ezzel kapcsolatos a pápát érdeklí Lékai bíboros véleménye is. - Véleményét a bíboros - elmondása szerint - a következőkben foglalta össze: Kádár János a magyar nép nagytekitélyű vezetője, aki mélységes felelősséggel tesz erőfeszítéseket az ország nyugalmanak biztosításáért, - nagy gondot fordít az egyházakkal kapcsolatos rendezett viszony ápolására is. Igen népszerű, emberi értékeiért, szerény magatartásáért az egész országban nagyra értékelik. - A bíboros egyértelműen állást foglalt amellett, - amellyel szerinte Casaroli érsek messzemenően egyetért -, hogy a pápa találkozzék Kádár Jánossal. Megemlítette, hogy római nagykövetünk telefonon „tapintatosan” érdeklődött nála, de ő kitért a válasz elől.

Értékelésem szerint helyesebb lett volna, ha Lékai bíboros először tőlünk értesül arról, hogy Kádár János elvtárs esetleg látogatást tesz a pápánál. Talán véleményét is kikérhettük volna.

A bíboros a beszélgetésünk alatt e témáról először kissé bizonytalanul szólt, mintha nem lenne biztos abban, hogy illetékes vagyok-e erre. A helyzeten úgy próbáltam segíteni, - bár hivatalos tájékoztatást eddig én sem kaptam - hogy a bíboros római tartózkodásával magyarítottam tájékoztatásunk késését.

Budapest, 1977. április 7.

Miklós Imre
/Miklós Imre/

Jelzet: MOL XIX-J-1-j 1977 Olaszország 117-131 0032/24 (102. d.) (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium Visszaminősített Tük iratok)

7. Az Állami Egyházügyi hivatal feljegyzései Kádár János vatikáni látogatásához, ill. a római sajtókonferencián várható egyházpolitikai kérdésekhez

Feljegyzés
Kádár János elvtárs, az MSZMP első titkárának VI. Pál pápánál teendő látogatásához

1. A pápa és a Szentszék felelős tényezői az utóbbi években több pozitív nyilatkozatot tettek a békéről, a leszerelésről, a társadalmi haladásról és fejlődésről, melyek a nemzetközi politikai életben jelentős visszhangra találtak. Ezek közül néhány:

Helsinkiben az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezleten a Szentszék képviseltette magát és a pápa üzenetet intézett a kormányokhoz. Beszédeiben, több esetben méltatta a Helsinki Konferencia jelentőségét. (1975)

A pápa levelet írt az ENSZ-hez a fejlődés és gazdasági együttműködés tárgyában. (1976)

„a fajgyűlölet és keresztény felelősség” című pápai nyilatkozat elítélte a rasszizmust, a faji megkülönböztetés minden változatát. (1976)

„Ha békét akarsz, védj az életet!” kezdetű nyilatkozatában a pápa felhívással fordult az emberiséghez a béke védelméért, a háború elítéléséért. (1977)

Elismeréssel és reménykedéssel szövegezte a pápa a magyar katolikus egyház helyzetéről, a magyar püspöki kar legutóbbi római látogatása során. (1977)

2. A Magyar Népköztársaság Kormánya és a Vatikán közötti tárgyalások a Vatikán kezdeményezésére 1963-ban kezdődtek. A tárgyaló felek azóta 34 alkalommal találkoztak.

A kapcsolatok alakulásának főbb eseményei:

- o 1964. szeptember 15-én a Magyar Népköztársaság Kormánya és Vatikán között részleges megállapodás jött létre az alábbi három kérdésben:
- o A püspöki kinevezések módjának rendezése az 1957. évi 22 sz. tvr. alapján. Ennek lényege, hogy a Vatikán de jure nem ismeri el az állam beleszólási jogát a püspöki és főpapi kinevezésekbe, de facto azonban az 1957. évi 22 sz. tvr.-ben foglaltak alapján járt el. A Vatikán csak a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa előzetes hozzájárulása után realizálja a főpapi kinevezéseket.
- o A Vatikán elismeri a magyarországi katolikus papoknak az Alkotmányra tett esküjét.
- o A Római Pápai Magyar Egyházi Intézet visszaadása a Magyar Katolikus Püspöki Kárnak, melyet a felszabadulás után a reakciós magyar pápi emigráció foglalt el. Az intézet jelenleg évente nyolc magyar katolikus pap továbbképzését szolgálja. Fenntartásához a magyar állam anyagi támogatást ad.

A részleges megállapodás mellett jegyzőkönyvben foglalták a felvetődött egyéb problémákat (pl. szerzetesrendek kongregációk, hitoktatás, pápi békemozgalom, stb.), melyekben az eltérő álláspontok miatt nem történt megállapodás. A részleges megállapodás alapján a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa előzetes hozzájárulásával egy érseki és öt püspöki kinevezés történt.

- o 1968 októberében újabb érseki és püspöki kinevezésekre, illetve kezdeményezésünkre az esztergomi apostoli kormányzó és a pannonhalmi főpap lemondására került sor.
- o 1971 októberében a Szentszék feloldotta a Magyar Katolikus Püspöki Karral szembeni diszkriminációt és a papképviseletet sújtó pápai büntetést. Eszerint megszűnt a püspöki kar azon jogainak korlátozása, amellyel a Vatikán magának tartotta fenn annak engedélyezését, hogy katolikus pap országgyűlési képviselői, tanácsstagi vagy más politikai tisztséget vállalhasson.
- o 1971 szeptember 28-án Mindszenty József - miután a Népköztársaság Elnöki Tanácsa kegyelemben részesítette - a Magyar Kormány és a Vatikán között létrejött megállapodás alapján véglegesen elhagyta Magyarországot területét.
- o 1973. december 18-án hatállyal a Szentszék az esztergomi érseki széket egyházzójogilag is üresnek jelentette ki, így megnyílt a lehetőség az érseki székek rendezésére.
- o 1974 elején újabb római katolikus főpapok kinevezésére került sor. Az esztergomi főegyházmegye a kormányzását dr. Lékai László püspök, apostoli kormányzó kinevezésével ideiglenesen megoldottuk.
- o 1974 december 7-12. közötti tárgyalásaink eredményeként 9 római katolikus főpap kinevezésére került sor.
- o 1975 november 13-án Lázár György elvtárs, a Minisztertanács elnöke látogatást tett VI. Pál pápánál.
- o 1976-ban 4 alkalommal találkozott a Magyar Kormány képviselője a Szentszék megbízottjaival. A tárgyalások eredményeként megtörtént dr. Lékai László esztergomi érsekké, majd bíborossá történő kinevezése. Dr. Lékai László bíborosi ünnepségén a Magyar Kormány képviselőjében az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke vett részt és a Szentszék több magas rangú vezetőjével találkozott.

A Vatikán képviselői ezen kívül az egyházi személyekkel való tárgyalás céljából több alkalommal jártak hazánkban.

3. Népköztársaságunkban az egyházak szabad működése, a vallás szabad gyakorlása biztosított. Államunk és az egyházak rendezett viszonyának tényei:

- a. Az egyház belső törvényei (Canonjoga) szerint fejtheti ki tevékenységét, amennyiben az az állami törvényekkel nem ütközik:
- Az egyház büntetőjogi védelemben részesül.
 - A Szentszék az egyház belső életére vonatkozó irányító tevékenységét nem akadályozzuk.
 - Az egyház kihirdette, publikálta és végrehajtja a II. Vatikáni Egyetemes Zsinat rendelkezéseit.
 - A püspökök szabadon érintkeznek a pápával, a Szentszék hivatalaival. Részt vesznek a püspöki szinódus és több vatikáni kongregáció munkájában.
- b. A vallási kultusz gyakorlatának szabadságát és zavartalanságát az állam szavatolja. Az egyházat anyagilag is támogatja, és több tekintetben gondoskodik működési feltételei biztosításáról.
- Hozzájárul a papság megfelelő életkörülményeinek és szociális biztonságának megteremtéséhez. Államsegélyt, nyugdíjat, betegségi biztosítást, ingyenes orvosi ellátást és egyéb kedvezményeket nyújt a papoknak.
 - Támogatja az egyházi jellegű műemlékek restaurálását.
 - 6 papképző intézetben biztosított a pápi utánpótlás lehetősége.
 - 8 katolikus középiskolában, több mint 2000 diák tanul.
 - 4 tanító szerzetesrend működik.
 - Szociális intézményeket, múzeumokat tart fenn.
 - Sajtó, könyvkiadási lehetősége van, a rádióban istentisztelet közvetítésére műsoridővel rendelkezik.
 - Biztosított a fakultatív iskolai, a templomi hitoktatás, elsődolozási, bérnállási előkészítés, a jegyes oktatás lehetősége.
 - A felmerülő reális problémák tárgyalások útján oldódnak meg.
- c. Az állampolgárok szabadon élhetik vallásos életüket.
- Hátrányos megkülönböztetésben nem részesülnek. A vallásos állampolgárok fontos társadalmi, gazdasági pozíciókat foglalnak el. Részt vesznek az országgyűlés, a megyei, városi, községi tanácsok, a Hazafias Néprfront különböző szintű szervei, az Országos Békatanács munkájában, a társadalmi, politikai, kulturális élet minden területén.
 - A szociális juttatások terén (lakáskiutalás, üdülési lehetőség) vallásos meggyőződésük nem jelent hátrányt.
 - Az egyházi középiskolákban végzett fiatalok megfelelő arányban kerülhetnek felsőoktatási intézményekbe.

Budapest, 1977. május 6.

Feljegyzés

Kádár János elvtárs, az MSZMP első titkára római sajtókonferenciáján várható egyházpolitikai kérdésekhez

1. Az új esztergomi érsek kinevezése és a hierarchia teljessé válása.
 - o A Vatikán, a Magyar Katolikus Egyház és a Magyar Népköztársaság Kormánya kapcsolatainak fejlődése eredményeként 1976. februárjában betölthetővé vált az esztergomi érseki szék. Több mint fél évszázad után teljessé vált a katolikus egyház hierarchiája. Tapasztalataink igazolták, hogy államunk és a katolikus egyház között lehetséges a kapcsolatok szélesítése, a felvetődő kérdések tárgyalások útján történő megoldása.
2. Diplomáciai kapcsolat a Vatikán és a Magyar Népköztársaság között.
 - o A Vatikán és a Magyar Népköztársaság kapcsolatai közel másfél évtizedes múltra tekintenek vissza. E kapcsolatok hozzájárultak a korábban rendezetlen kérdések mindkét fél érdekeinek megfelelő megoldásához. Készek vagyunk megvizsgálni a kapcsolatok továbbfejlesztésének lehetőségeit.
3. A vallásszabadság Magyarországon.
 - o Az egyházak működési szabadságát és a vallás szabad gyakorlását Alkotmányunk, törvényeink biztosítják. Magyarországon az állam és az egyház viszonya tartósan rendezett. 1948-50-ben kétoldalú megállapodást kötöttünk az egyházakkal, 1964-ben részleges megállapodásra jutottunk a Szentszékkel. Állampolgáraink egyenjogúak, a hitélet különböző területein a hívők vallásos igényeiket kielégíthetik. A vallásos tömegek hitelveik feladása nélkül vesznek részt a szocializmus építésében.
4. Az iskolai és templomi hitoktatásról.
 - o A hitoktatás az iskolákban fakultatív módon biztosítva van. Emellett folyik bérnállási, elsődolozási előkészítés, jegyes oktatás, templomi hitoktatás. 1974 decemberében a Magyar Katolikus Püspöki Kar és a Kormány illetékesei egységes szabályozás keretében rendezték a templomi hitoktatás gyakorlatát. A tapasztalatok alapján kialakított gyakorlat továbbfejleszhető.
5. Az új szerzetesrendek felállításának lehetősége.
 - o A szerzetesrendek működési kereteit államunk 1950-ben rendeletileg szabályozta. Ennek értelmében 4 tanító rend működik: a bencések, a piaristák, a ferencesek és a szegény iskolanővérek. 8 egyházi középiskolát látnak el. Új szerzetesrendek felállítása nem indokolt.
6. A pápi békemozgalom tevékenysége.
 - o A magyar katolikus püspököknek és papoknak is lehetőségük van kivenni részüket a nemzetközi békéért és a társadalmi haladásért folytatott küzdelemből. A magyar katolikus pápi békemozgalom aktívan közreműködik a különböző nemzeti és nemzetközi békebizottságok tevékenységében. Munkájukat hasznos hozzájárulásnak tartjuk a békéért és az enyhülés megszilárdításáért folytatott küzdelemben, ezért támogatjuk.
7. Vannak-e papok börtönben.
 - o Politikai okok miatt papok nincsenek börtönben.
8. Az egyházak tömegkommunikációs lehetőségei.

- Minden egyháznak van önálló sajtóorgánuma, könyvkiadója. Hetenként - kéthetenként 10 egyházi lap, 7 időszaki folyóirat jelenik meg. Az egyházi könyvkiadók imakönyveket, hittankönyveket, teológiai, egyházzenei műveket, szépirodalmi műveket jelentetnek meg évi kb. 700 000 példányban. A Magyar Rádió vasárnaponként vallásos félórát tartanak.
- 9. *A római katolikus világi kisközösségekről, un. Bázisközösségekről.*
 - A bázisközösségek terjedése világjelenség, mely a magyar katolikus egyház életében is megfigyelhető. A kisközösségek problematikájának rendezését az egyház belső ügyének tekintjük.
- 10. *Az egyházak nemzetközi kapcsolatai.*
 - A magyar egyházak intenzív nemzetközi kapcsolatokat tartanak egyházi világgözpontjaikkal. A római katolikus püspökök részt vesznek a II. Vatikáni Zsinat utáni szakbizottságok munkájában, a püspöki szinódusokon, az egyes szentszéki kongregációk munkájában. A protestáns és kisebb egyházak vezetői nemzetközi központjaik munkájában. Kétoldali kapcsolatokat tartanak fenn más országok egyházaival, ezen túlmenően a papok a széleskörű turistaforgalomban személyesen kapcsolataikat is ápolhatják.

Budapest, 1977. május 6.

Jelzet: MOL XIX-J-1-j 1977 Olaszország 117-131 0032/33 (102. d.) (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium Visszaminősített Tük iratok)

**8.
A római nagykövetség rejtjel távirata Kádár János vatikáni látogatása tárgyában
1977. május 5.**

Casaroli érsek, a Közügyek Tanácsának titkára, a Vatikán külügyminisztere közölte, hogy a pápa alkalmasnak tartja a június 9-i csütörtöki napot Kádár János elvtárs látogatására.

Tekintve, hogy ezen a napon általános audencia nincs, javasolják, hogy a látogatás 10.00 órakor kezdődjék. Az időpont elfogadhatóságáról kérek sürgős választ, mert Casarolival 6-án 11 órakor egyes részletek megbeszélése céljából találkozni fogunk.

Jelzet: MOL XIX-J-1-j 1977 Olaszország 117-131 0032/35 (102. d.) (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium Visszaminősített Tük iratok)

**9.
Miklós Imre átírata Nagy János külügyminiszter-helyettesnek
1977 április 14.**

*Javaslat
Kádár János elvtárs, az MSZMP Központi Bizottsága első titkára és
VI. Pál pápa közötti találkozás előkészítéséhez*

A Magyar Népköztársaság Kormánya és a Vatikán közötti diplomáciai kapcsolatok kérdése

- A Vatikán képviselői többször kezdeményezték a Magyar Népköztársaság Kormányával való állandó kapcsolatok létesítését, amelyre vonatkozó elképzeléseiket 1965-ben, majd 1968-ban pro memoriában is összefoglalták. Ennek lényege: a Vatikán *nem hivatalos* képviselőt küldene Magyarországra azzal a céllal, hogy állandó kapcsolatot tartson a magyar állami szervekkel; személyesen győződjék meg a katolikus egyház helyzetéről a megállapodás vonatkozásában; ha szükséges a Magyar Kormány és a Vatikán között létre jött megállapodások betartásán közreműködjék. A Vatikán képviselője szabadon és közvetlenül érintkezne a magyar püspökkel, diplomáciai vagy konzuli kiváltságokat élvezve (személyi sérthetlenség, diplomáciai poggyász használata). A Vatikán lehetségesnek tartja, hogy képviselője ne tartózkodjék állandó jelleggel az országban, és annak sem lenne jelentősége, hogy egyedül a Magyar Kormány mellé van-e kiküldve vagy egyidejűleg más szocialista állam kormánya mellé is. A Vatikán természetesen egyetért azzal, hogy a Magyar Népköztársaság Kormánya a maga részéről is - nem hivatalos jelleggel - hasonló összekötő szervet létesítsen az állandó jellegű és közvetlen kapcsolatok fenntartására.

Casaroli érsek, a Vatikáni Egyház Közügyek Tanácsának titkára 1975. július 30-án, Helsinkiben Kádár János elvtársal való találkozásával kifejezte, hogy véleménye szerint eljött az ideje a kapcsolatok normalizálása folyamatának befejezésére.

VI. Pál pápa és Lázár György, a Minisztertanács elnöke 1975. november 13-i találkozója alkalmával szintén szobakerült a magyar állam és a Vatikán kapcsolata.

- A Magyar Népköztársaság és a Vatikán kapcsolata kérdésben az MSZMP Politikai Bizottsága 1972. november 21-én, a Minisztertanács, pedig 1973. április 13-án állást foglalt. Ezen határozatok figyelembe vételével kapták meg a Vatikán képviselői a választ, amelynek lényege: Nagyra értékeljük a kölcsönös bizalom alapuló viszonyt, ami lehetővé tette egymás érdekeinek tiszteletben tartásával a fontos kérdések megoldását. Még nem alakult ki azok a feltételek, amelyek igazszerűvé tennék a kapcsolatok állandó jellegűvé tételét. Készek vagyunk arra, hogy a kérdést tanulmányozzuk és alkalmas időben vissza, térjünk rá. Várható, hogy Kádár János elvtárs és a pápa találkozásánál ismét szóba kerül a diplomáciai kapcsolatok kérdése.

Javaslat Kádár János elvtárs állásfoglalására:

A./ változat:

1. Magyarországon az állam és a katolikus egyház kapcsolata rendezett. A felmerülő kérdéseket reálisan vizsgáljuk és azokat a püspöki karral folytatott tárgyalások útján, megoldjuk. A katolikus hívők és papok többsége egyetértéssel és bizalommal fogadja az egyházpolitikai viszonyok alakulását.
2. A magyar állam és a Vatikán között az elmúlt közel másfél évtized alatt mindkét fél érdekeit szem előtt tartó, korrekt viszony alakult ki. A kapcsolatok jelenlegi rendje konstruktívan hozzájárult több, korábban rendezetlen, a kívánatos fejlődést akadályozó kérdés megoldásához. A megtett utat pozitívan értékeljük, és készek vagyunk az eredmények megszilárdításához és továbbfejlesztéséhez hozzájárulni.
3. A Magyar Kormány és a Vatikán közötti diplomáciai jellegű kapcsolatot - a sajátos különbözőségek figyelembe vétele mellett - államközi kapcsolataink részének tekintjük. Megítélésünk szerint is megértek a feltételek ahhoz, hogy konkrétan megvizsgáljuk a Magyar Népköztársaság és a Vatikán állam közötti kapcsolatok továbbfejlesztésének reális lehetőségeit.

Készek vagyunk megfelelő szintű szakértő bizottságot megbízni a lehetőségek sokoldalú tanulmányozására és a Vatikán megbízottaival való konzultációra.

B./ változat:

Az A./ változat kibővítése, maximális és minimális lehetőség megemlítésével.

- a. Teljes értékű hivatalos diplomáciai kapcsolat létesüljön;
- b. A magyar bíboros prímás érsek lássa el a vatikáni diplomácia képviselőjét a Magyar Népköztársaságban. A Magyar Népköztársaság megfelelő szintű diplomatát bíz meg azzal, hogy Rómában állandó kapcsolatot tartson a Vatikán illetékeseivel.

Indoklás:

- a.
 - Válaszunk pozitív, kezdeményező és konkrét. A Vatikánt váratlanul éri, mivel eddig következetesen a *nem hivatalos* megoldást ajánlották. A diplomáciai kapcsolat felvételét mégis elődázza, időt nyerünk, amelyre feltétlenül szükségünk van a hazai felkészülés és a többi szocialista országgal kívánatos egyeztetés végett.
 - A teljes diplomáciai kapcsolat nemzetközi jelentősége számunkra kedvezőbb. Viszont nem nyújt több előnyt a Vatikánnak, mint a nem hivatalos állandó kapcsolat, amely gyakorlatilag ugyanazokat a jogokat biztosítja a Vatikánnak, mint a hivatalos diplomáciai kapcsolat /jogoszláv, lengyel/.
 - Ha a kérdés tanulmányozása közben bármelyik fél arra a következtetésre jut, hogy a teljes diplomáciai kapcsolat felvétele elháríthatatlan akadályokba ütközik - ami előreláthatóan nem kizárt - megmarad a lehetőség egy más változat elfogadására.
- b. A mindenkori esztergomi érsek a XV. századtól kezdve (V. Miklós pápa által 1452-ben kiadott bullában) megkapta a legátus natus (született követ) kiváltságát, amely arra jogosítja fel, hogy a pápai nuncius működése esetén is közvetlen kapcsolatot tartson a pápával, illetve a Szentszékkal. Az esztergomi érsek a kinevezett nunciusnak nincs alárendelve. E megoldás ugyanakkor továbblépést jelentene.

Budapest, 1977. április 14.

10.

**A Külügyminisztérium javaslata az MSZMP KB Politikai Bizottságának Kádár János olaszországi látogatásával kapcsolatban
1977 április 26.**

*Javaslat
Az MSZMP KB Politikai Bizottságának*

Kádár János elvtárs 1977. június 7-e és 9-e között, Giulio Andreotti miniszterelnök meghívására, hivatalos látogatást tesz Olaszországban. Vatikáni meghívásra találkozik VI. Pál pápával.

I.

Az olaszországi látogatással kapcsolatban az alábbiakat javaslom:

1./ Kádár János elvtárs a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának első titkára, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának tagja minőségében tegyen hivatalos látogatást Olaszországban.

2./ Az előkészítő megbeszélések nyomán a következő előzetes program alakult ki, amelyet elfogadásra ajánlok: Kádár János elvtárs és Andreotti miniszterelnök megbeszélései június 7-én délután kezdődnek. Este az olasz miniszterelnök vacsorát ad Kádár elvtárs tiszteletére, ezen Kádár elvtárs és Andreotti pohárköszöntőt mond. Erről szerkesztett közleményt jelentetünk meg. Június 8-án Kádár elvtárs találkozik Amintore Fanfanival, a szenátus elnökével (kereszténydemokrata) és Pietro Ingrao-val, a képviselőház elnökével (kommunista), majd felkeresi Giovanni Leone köztársasági elnököt, aki a találkozó után ebédet ad tiszteletére. Délután, az olasz protokoll gyakorlatának megfelelően látogatást tesz Róma polgármesterénél (kommunista). Este Kádár elvtárs az olasz kormányfő tiszteletére fogadást ad. Harmadnap délelőtt találkozik VI. Pál pápával. A déli órákban vidékre (Velencébe) utazik, az esti órákban hazaindul Budapestre.

3./ Kádár elvtárs nagykövetségünkön találkozzék az Olasz Kommunista Párt vezetőivel.

4./ Kádár elvtársat olaszországi útjára kísérfje el

- Puja Frigyes külügyminiszter,
- Biró József külkereskedelmi miniszter,
- Katona István az MSZMP KB tagja, a KB Irodájának vezetője,
- Palotás Rezső nagykövet, aki Rómában csatlakozik a küldöttséghez,

további szakértők, valamint a szükséges technikai és sajtókíséret. A sajtókísérethez a KB Agitációs és Propaganda Osztálya valamint a Minisztertanács Tájékoztató Hivatala tegyen javaslatot.

5./ A tárgyalásokon legyen: a./ eszmecsere a magyar-olasz kapcsolatok fejlesztésének fontosabb területeiről; b./ eszmecsere a legfontosabb nemzetközi kérdésekről, különös tekintettel az európai biztonsági és együttműködés elmélyítésével kapcsolatos tennivalókra.

6./ Kádár elvtárs tartson sajtókonferenciát meghívott olasz, és külföldi tudósítók előtt.

A sajtókonferencia helyére két lehetőség adódik. A nagykövetség 70 újságró részére tud helyet biztosítani, ez szűkösnek bizonyulhat.

A sajtókonferencia másik helyszíne a Grand Hotel - Kádár elvtárs szálláshelyének - nagyterme lehetne. A körülmények itt kedvezőbbek.

A szálloda esetében is biztosítható, de a nagykövetség mellett szól, hogy a biztonsági követelményeknek könnyebben érvényt lehet szerezni.

7./ Dokumentum aláírására ne törekedjünk, a látogatásról a szokásos közleményt adjuk ki.

8./ Kádár elvtárs a saját nevében is hívja meg Andreotti miniszterelnököt magyarországi látogatásra, Leone köztársasági elnöknek, pedig említse meg, hogy számít magyarországi látogatásra Losonczy [Pál] elvtárs meghívása alapján.

9./ A tárgyalási anyagokra, a végleges programra, valamint a kíséret összetételére a külügyminiszter tegyen javaslatot, ezt Gyenes András elvtárs véleményezze, és Kádár János elvtárs hagyja jóvá.

II.

A Vatikán többször kezdeményezte állandó, nem hivatalos kapcsolatok létesítését a Magyar Népköztársaság kormányával. Ezek elől a kezdeményezések elől eddig - legutóbb Lázár György elvtárs és a pápa találkozásakor is - kitértünk. Arra az esetre, ha ez a kérdés Kádár elvtárs és a pápa találkozásán is felmerül, az Állami Egyházügyi Hivatal elnökével egyetértésben az alábbiakat javaslom:

Kádár elvtárs fejtse ki a pápának, hogy Magyarországon az állam és a katolikus egyház kapcsolata rendezett. A felmerülő kérdéseket reálisan vizsgáljuk, és azokat a püspöki karral folytatott tárgyalások útján megoldjuk. A hívők és papok többsége egyetértéssel és bizalommal fogadja az állam és a katolikus egyház viszonyának javulását.

A magyar állam és a Vatikán között az elmúlt közel másfél évtized alatt mindkét fél érdekeit szem előtt tartó, korrekt viszony alakult ki. A kapcsolatok jelenlegi rendje hozzájárult korábban rendezetlen, a kívánatos fejlődést akadályozó kérdések megoldásához. A megtett utat kedvezően értékeljük, a jelenlegi helyzet kielégítő. Tudjuk, hogy állandó kapcsolat létesítése régóta a felvetés stádiumában van. Meg fogjuk vizsgálni a kérdést, és visszatérünk rá.

Kádár elvtárs vatikáni látogatásáról egyeztetett rövid közlemény jelenik meg.

A pápával folytatandó megbeszélés részletes anyagait a külügyminiszter és az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke készítse el, Gyenes András elvtárs véleményezze, és Kádár János elvtárs, hagyja jóvá.

Budapest, 1977. április 26.

/Puja Frigyes/

11.

A Külügyminisztérium témavázlata Kádár János és VI. Pál pápa beszélgetéséhez

**TÉMAVÁZLAT
Kádár János elvtárs és VI. Pál pápa beszélgetéséhez**

1./ Üdvözlés. A találkozó jelentősége.

2./ A Magyar Népköztársaság nemzetközi törekvései.

- Hozzájárulásunk a béke, az enyhülés, a békés egymás mellett élés erősítéséhez.
- Az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet záróokmányának maradéktalan végrehajtásáért tevékenykedünk.
- Nagyra értékeljük, hogy a Vatikán szintén fellép az enyhülés, az európai biztonság és együttműködés mellett.

3./ A magyar állam és az egyház viszonya.

Magyarországon az állam és az egyházak - közöttük a katolikus egyház - viszonya rendezett. A felmerülő kérdéseket reális vizsgálok és a püspöki karral való tárgyalások útján, megoldjuk azokat. Az egyházak megtalálták helyüket a szocialista társadalomban. A hívők és a papok többsége egyetértéssel és bizalommal fogadja az állam és a katolikus egyház viszonyának javulását. A hívők teljes vallásszabadságot élveznek, megbecsült állampolgárokként vesznek részt közös céljaink megvalósításában.

4./ A Magyar Népköztársaság és a Vatikán kapcsolatai.

A Magyar Népköztársaság kormánya és a Vatikán közötti kapcsolatok az elmúlt közel másfél évtized alatt kedvezően fejlődtek. Rendszeressé váltak az érintkezések és elősegítették a kölcsönös bizalom erősödését, hozzájárultak a nemzetközi légkör javításához. Lehetőséget adtak a kölcsönösen felmerülő problémák rendezésére, és mindkét fél számára kedvező eredményeket hoztak.

A kialakult korrekt viszony és a kapcsolatok jelenlegi rendje hozzájárult a korábban rendezetlen, a kívánatos fejlődést akadályozó kérdések megoldásához. A jelenlegi helyzet kielégítő. Bizakodással tekinthetünk a jövőbe.

5./ Várható, hogy a fentiekben kívül VI. Pál pápa az alábbi témák valamelyikét esetleg felveti, vagy érinti.

a./ Állandó kapcsolat létesítése:

Álláspontunk: A megtett utat kedvezően értékeljük, a jelenlegi helyzetet kielégítőnek tartjuk. Az állandó kapcsolat létesítésének kérdését megvizsgáljuk, és visszatérünk rá.

b./ Iskolai és templomi hitoktatás:

Álláspontunk: A hitoktatás az iskolákban fakultatív módon biztosítva van. Emellett folyik bérmentési, elsőáldozási előkészítés, jegyes oktatás, templomi hitoktatás. A hitoktatás szabályozását az állam és a püspöki kar belső ügyének tekintjük. Ilyen alapon, 1974. decemberében egységes szabályozás keretében rendeztük a templomi hitoktatás gyakorlatát. A tapasztalatok alapján kialakított gyakorlat továbbfejleszhető.

c./ Új szerzetesrendek létesítése:

Álláspontunk: A szerzetesrendek működési kereteit államunk 1950-ben rendeletileg szabályozta. Ennek értelmében 4 tanító rend működik: a bencések, a piaristák, a ferencesek és szegény iskolánövérsek. 8 egyházi középiskolát látnak el. Új szerzetesrendek felállítása nem indokolt. A működő rendek személyi utánpótlási problémáinak megvizsgálására lehetőség van.

Budapest, 1977. május

Jelzet: MOL XIX-J-1-j 1977 Olaszország 117-131 0032/40 (102. d.) (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium Visszaminősített Tük iratok)

12.

A Külügyminisztérium feljegyzései Magyarország és a Vatikán kapcsolatairól

KÜLÜGYMINISZTERIUM

A Vatikán néhány pozitív lépése és állásfoglalása a nemzetközi kérdésekben.

A Pápa és a Szentszék felelős tényezői az utóbbi években több pozitív nyilatkozatot tettek a békéről, a leszerelésről, a társadalmi haladásról és fejlődésről, melyek a nemzetközi politikai életben jelentős visszhangra találtak.

Ezek:

- Helsinkiben az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezleten előkészítő munkálatain és az értekezleten a Szentszék képviseltette magát és a pápa ezzel kapcsolatban üzenetet intézett a kormányokhoz. Beszédeiben, több esetben méltatta a helsinki értekezlet jelentőségét. (1975)
- A pápa levelet írt a ENSZ-hez a fejlődés és gazdasági együttműködés tárgyában. (1976)
- „A fagyűlölet és keresztény felelősség” című pápai nyilatkozat elítélte a fajüldözést, a faji megkülönböztetés minden változatát. (1976)
- „Ha békét akarsz védj az életet” kezdetű nyilatkozatában a pápa felhívással fordult az emberiséghez a béke védelméért, a háború elítéléséért. (1977)
- Elismeréssel és reménykedéssel szökött a pápa a magyar katolikus egyház helyzetéről, a magyar püspöki kar legutóbbi római látogatása során. (1977)

Budapest, 1977. május 7.

* * *

A Magyar Népköztársaság és a Vatikán kapcsolatai

I.

A Magyar Népköztársaság és a Vatikán közötti tárgyalások - a Vatikán kezdeményezésére - 1963-ban kezdődtek. A tárgyaló felek az óta 34 alkalommal találkoztak.

A kapcsolatok alakulásának főbb eseményei:

- **1964. szeptember 15-én** a Magyar Népköztársaság kormánya és a Vatikán között részleges megállapodás jött létre az alábbi három kérdésben:
 1. A püspöki kinevezések módjának rendezése az 1957. évi 22. sz. tvr. alapján. Ennek lényege, hogy a Vatikán de jure nem ismeri el az állam beleszólási jogát a püspöki és főpapi kinevezésekbe, de facto azonban az 1957. évi 22. sz. tvr.-ben foglaltak alapján jár el. Vagyis a Vatikán csak a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa előzetes hozzájárulása után realizálja a főpapi kinevezéseket.
 2. A Vatikán elismeri a magyarországi katolikus papoknak az Alkotmányra tett esküjét.
 3. A Római Pápai Magyar Egyházi Intézet visszaadása a Magyar Katolikus Püspöki Karnak, melyet a felszabadulás után a reakciós magyar papi emigráció foglalt el. Az intézet magyar katolikus papok továbbképzését szolgálja. Fenntartásához a magyar állam anyagi támogatást ad.

A részleges megállapodás mellett jegyzőkönyvben foglalták a felvetődött egyéb problémákat (pl. szerzetesrendek és kongregációk, hitoktatás, papi békemozgalom, stb.), melyekben az eltérő álláspontok miatt nem jött létre egyetértés.

A részleges megállapodás alapján a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanács előzetes hozzájárulásával egy érseki és öt püspöki kinevezés történt.

- **1968 októberében** újabb érseki és püspöki kinevezésekre, illetve a számunkra nem megfelelő esztergomi apostoli kormányzó és a pannonhalmi főpáti lemondására került sor.
- **1971 áprilisában** VI. Pál pápa magánkihallgatáson fogadta Péter János külügyminisztert. A nemzetközi helyzet kölcsönös értékelésén túl foglalkoztak a kétoldalú kapcsolatokkal is.
- **1971 októberében** a Szentszék feloldotta a Magyar Katolikus Püspöki Karral szembeni diszkriminációt és a papképviselőket sújtó pápai büntetést. Megszűnt a Püspöki Kar azon jogainak korlátozása, amellyel a Vatikán magának tartotta fenn annak engedélyezését, hogy katolikus pap országgyűlési képviselő, tanácsstagi, vagy más politikai tisztséget vállalhasson.
- **1971. szeptember 28-án** Mindszenty József - miután a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa kegyelemben részesítette - a Magyar Kormány és a Vatikán között létrejött megállapodás alapján véglegesen elhagyta Magyarországot területét.
- **1973. december 18-i** hatállyal a Szentszék az esztergomi érseki széket egyháziójilag is üresnek jelentette ki, így megnyílt a lehetőség az érseki széki ügyének rendezésére.
- **1974 elején** újabb római katolikus főpapok kinevezésére került sor. Az esztergomi főegyházmegye kormányzása Dr. Lékai László püspök, apostoli kormányzó kinevezésével ideiglenesen megoldódott.
- **1974. december 7-12.** közötti tárgyalásaink eredményeként 9 római katolikus főpap kinevezésére került sor.
- **1975. november 13-án** Lázár György elvtárs, a Minisztertanács elnöke látogatást tett VI. Pál pápánál. A nemzetközi kérdések mellett, szökött váltottak a kétoldalú kapcsolatokról is.

- 1976-ban 4 alkalommal találkozott a Magyar Kormány képviselője a Szentszék megbízottaival. A tárgyalások eredményeként dr. Lékai Lászlót esztergomi érsekké, majd bíborossá nevezték ki. Dr. Lékai László bíborosi beiktató ünnepségén a Magyar Kormány képviselőjében az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke vett részt, és a Szentszék több magas rangú képviselőjével találkozott.

A Vatikán képviselői ezen kívül, egyházi személyekkel való tárgyalás céljából több alkalommal jártak hazánkban.

II.

Az állam és az egyház rendezett viszonya kedvező hatást gyakorol a Vatikánnal alakuló kapcsolatunkra. A Vatikánnal folytatott tárgyalásainkon érdekeinket érvényesíteni tudtuk.

Értékelésünk szerint a Vatikán rugalmasabb, reálisabb közelítésű magatartása - a benne rejlő veszélyek ellenére is - objektíve jó lehetőséget nyújt a szocialista országok számára a nemzetközi enyhülés érdekében folytatott harc szélesítéséhez.

A Vatikánnak a szocialista országokkal való kapcsolat keresése felhasználható arra, hogy a kapcsolatok szélesedése révén hatást gyakoroljunk a Vatikánra, annak intézményeire és szerveire. Behatoltunk a Vatikánba mutatkozó ellentmondások réseibe, s ezzel álláspontunk szélesedő körben egyre offenzívebben juthat érvényre. Szilárd belső egyházpolitikai bázisra építve mindinkább befolyásolhatjuk a Vatikánt, hogy progresszív és béke mellett állásfoglalásában következetesebb és konkrétabb legyen.

Tapasztalataink alapján reális lehetőséget látunk a Vatikánnal folytatandó aktív, offenzív politizálás fokozatos fejlesztésére. Keressük a kapcsolatok kiszélesítésének lehetőségét a világegyházak progresszív köreivel. Arra törekszünk, hogy püspökeink elsősorban olyan személyiségekkel építsenek kapcsolatokat, akik politikai állásfoglalásaikkal közelebb állnak a szocialista országok törekvéseihez. Szeretnénk megragadni a kapcsolat teremtésére azokat az alkalmakat, amelyeket a különböző vatikáni fórumok nyújtanak (püspöki konferenciák, bizottságok ülései, stb.)

Számolunk azzal is, hogy a Vatikán kedvezőbb feltételeket akar biztosítani a hazai katolikus egyház működéséhez, a hitéleti keretek folyamatos kiszélesítéséhez.

A Magyar Népköztársaság és a Vatikán között kialakult kapcsolat elősegítette a kölcsönös bizalom erősödését, hozzájárulást jelentett a nemzetközi légkör javításához. Az elmúlt másfél évtized alatt a mindkét fél érdekeit szem előtt tartó, korrekt viszony alakult ki. A kapcsolatok meglévő rendszere hozzájárult a korábban rendezetlen, a fejlődést akadályozó kérdések megoldásához. A meg tett utat kedvezőnek értékeljük, a jelenlegi helyzetet kielégítőnek és továbblépésre alkalmasnak tartjuk.

Budapest, 1977. május 7.

*Jelzet*MOL XIX-J-1-j 1977 Olaszország 117-131 0032/41 (102. d.) (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium Visszaminősített Tük iratok)

13.

A római nagykövetség rejtjel távirata Kádár János vatikáni látogatása tárgyában 1977. május 9.

Casaroli érsekkel közöltém [Palotás Rezső nagykövet] a vatikáni látogatásra vonatkozó időpont elfogadását. Azt javasolta, hogy a Sixtusi kápolna és a vatikáni kincsek megtekintése 9.30 órákor kezdődjék, 10 órákor úgynevezett magánkihallgatás, majd körülbelül 40 perc múlva kerül sor a kíséret fogadására Lázár György elvtárs látogatásának megfelelően, kisebb módosításokkal. A magánbeszélgetés alatt Kádár elvtársnő tovább folytatná a vatikáni múzeum látogatását, az általános kihallgatásig. A részleteket illetékes személyek kiegészítő protokoll főnökünkkel beszélnek meg. A látogatást 1 óra 15-20 percre tervezik, a sajtókonferenciát tehát 12 óra 30 perckor lehetne kezdeni.

A beszélgetés tartalmára vonatkozóan Casaroli, bár saját véleményként mondta el az egyes témákat, de szemmel láthatóan ez már előzetes egyeztetésen ment keresztül, magával a pápával is. Ezek szerint: a nemzetközi kérdéseket csak röviden érintenék, megállapítva az enyhülési folyamat, a leszerelés, a helsinki okmányok fontosságát. Kétoldalú kapcsolatainkról VI. Pál valószínűleg megállapítja, hogy az az „előrehaladott normalizálás” állapotában van, amely tény egyben igazolja az alkalmazott módszerek helyességét. Casaroli szerint a vezetők szintén jó a kapcsolat, problémák esetenként csak a végrehajtási szinten jelentkeznek. Ezt a megállapítást tette Lékai bíboros is legutóbbi itt tartózkodása alkalmával, amelyet egyértelműen pozitívan ítél meg. Casaroli szerint a pápa szorgalmazni fogja, hogy a jelenlegi türes, türelmesség állapotából a kölcsönös bizalom helyzetére kellene tovább lépni, amely végső soron a pozitív együttműködéshez vezetne. A katolikus egyház kész arra, hogy a sajátos eszközeivel ne csak az egyház és állam viszonyát segítse, hanem, hogy a Magyar Népköztársaság érdekeit befolyásával előmozdítsa. Két konkrét kérdést kívánnak a „négy szemközti” beszélgetésen említeni:

1. Kihangsúlyozva, hogy a realitásokat elismerik, a szocialista társadalom rendjének létjogosultságát elfogadják és a történelem szekerét, nem kívánják visszafordítani, az ifjúság nevelése kérdésében több türelmet és megértést várnak az állam részéről. Teszik ezt annak tudatában is, hogy tudomásul veszik az ideológiai harc állandó létét.
2. A Magyar Népköztársasággal kapcsolataik intézményesítésére törekednek, ebben várnak a közeljövőben előre lépést. Elmondta, hogy Jugoszláviával például 1966-ban kezdtek hivatalos kapcsolataikat, oda apostoli küldöttest küldtek, majd 1970-ben tértek át nagyköveti, illetve az apostoli nunciusi rangra, emelésre. Mint mondotta, ez nem csak a Vatikán, hanem az egész világ érdekei is. Nem kívánják érinteni - előzetes információkkal szemben, amit Poggi érsek túlbuzgóságának tudott be - a szerzetesi rendek kérdését.

A beszélgetés őszinte, nyílt hangnemben 1 óra 10 percig tartott.

Jelzet: MOL XIX-J-1-j 1977 Olaszország 117-131 0032/47 (102. d.) (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium Visszaminősített Tük iratok)

14.

MSZMP KB Politikai Bizottsága 1977. május 17-ei ülésének határozata

2. Kádár János elvtárs hivatalos látogatása Olaszországban
Külügyminisztérium javaslata

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy Kádár János elvtárs Giulio Andreotti miniszterelnök meghívására 1977. június 7-9. között a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa tagjának minőségében, feleségével együtt, hivatalos látogatást tesz Olaszországban, és vatikáni meghívás alapján találkozik VI. Pál pápával.

A látogatás előzetes programjára vonatkozó javaslatot tudomásul veszi.

Helyesli, hogy Kádár János elvtárs nagykövetségünkön találkozik az Olasz Kommunista Párt vezetőivel.

Kádár János elvtárs kíséretének tagjai az alábbi elvtársak legyenek:

Dr. Bíró József,
Puja Frigyes,
Katona István,
Palotás Rezső;

továbbá szakértők, valamint a szükséges technikai és sajtókíséret.

A sajtókíséretre a KB Agitációs és Propaganda Osztálya tegyen javaslatot.

Egyetértően tudomásul veszi, hogy a tárgyalásokon eszmecsere folytatólag a magyar-olasz kapcsolatok fejlesztésének fontosabb területeiről, továbbá a legfontosabb nemzetközi kérdésekről, különös tekintettel az európai biztonság és együttműködés elmélyítésével kapcsolatos tennivalókra.

Helyesli, hogy Kádár János elvtárs tartson sajtókonferenciát az általunk meghívott olasz és külföldi tudósítók részvételével. A látogatásról közlemény jelenjen meg.

Kádár János elvtárs adja át Andreotti miniszterelnöknek Lázár György elvtárs meghívását magyarországi látogatásra; Leone köztársasági elnöknek pedig említse meg: számít magyarországi látogatására Losonczi Pál elvtárs meghívása alapján. A tárgyalási anyagokra, a végleges programra, valamint a kíséret összetételére a külügyminiszter tegyen javaslatot; ezt Gyenes András elvtárs véleményezze, és Kádár János elvtárs hagyja jóvá.

- O -

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy Kádár János elvtárs a pápával történő találkozója során - amennyiben felmerül a

Vatikán és a Magyar Népköztársaság közötti állandó kapcsolatok létesítésének kérdése - fejtsé ki:
Magyarországon az állam és a katolikus egyház kapcsolata rendezett, a felmerülő kérdéseket reálisan vizsgáljuk, és azokat a püspöki karral folytatott tárgyalások útján megoldjuk; a hívők és a papok többsége egyetértéssel és bizalommal fogadja az állam és a katolikus egyház viszonyának javulását.
A magyar állam és a Vatikán között az elmúlt közel másfél évtized alatt mindkét fél érdekeit szem előtt tartó, korrekt viszony alakult ki. A kapcsolatok jelenlegi rendje hozzájárult a korábban rendezetlen, a kívánatos fejlődést akadályozó kérdések megoldásához. A megtett utat kedvezően értékeljük, a jelenlegi helyzetet kielégítőnek tartjuk. Az állandó kapcsolat létesítésének kérdését megvizsgáljuk majd, és visszatérünk rá.
A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy Kádár elvtárs vatikáni látogatásáról egyeztetett rövid közlemény jelenjen meg.
A pápával folytatandó megbeszélés részletes anyagait Puja Frigyes és Miklós Imre elvtársak készítsék el; azokat Gyenes András elvtárs véleményezze, és Kádár János elvtárs hagyja jóvá.

Javaslat
a Politikai Bizottságnak

Kádár János elvtárs 1977. június 7-e és 9-e között, Giulio Andreotti miniszterelnök meghívására, hivatalos látogatást tesz Olaszországban. Vatikáni meghívásra találkozik VI. Pál pápával.

I.

Az olaszországi látogatással kapcsolatban az alábbiakat javaslom:

1/ Kádár János elvtárs a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának első titkára, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának tagja minőségében, feleségével együtt tegyen hivatalos látogatást Olaszországban.

2/ Az előkészítő megbeszélések nyomán a következő előzetes program alakult ki, amelyet elfogadásra ajánlok: Kádár János és Andreotti miniszterelnök megbeszélései június 7-én kezdődnek. Este az olasz miniszterelnök vacsorát ad Kádár elvtárs tiszteletére, ezen Kádár elvtárs és Andreotti pohárköszöntőt mond. Erről szerkesztett közleményt jelentetünk meg. Június 8-án Kádár elvtárs találkozik Amintore Fanfanival, a szenátus elnökével (kereszténydemokrata) és Pietro Ingraoval, a képviselőház elnökével (kommunista), majd felkeresi Giovanni Leone köztársasági elnököt, aki a találkozó után ebédet ad tiszteletére. Délután, az olasz protokoll gyakorlatának megfelelően látogatást tesz Róma polgármesterénél (független baloldali). Este Kádár elvtárs az olasz kormányfő tiszteletére fogadást ad. Harmadnap délelőtt találkozik VI. Pál pápával. A déli órákban Velencébe utazik, az esti órákban onnan indul Budapestre.

3/ Kádár elvtárs nagykövetségünkön találkozzék az Olasz Kommunista Párt vezetőivel.

4/ Kádár elvtársat olaszországi útjára kísérfje el dr. Bíró József külkereskedelmi miniszter, Puja Frigyes külügyminiszter, Katona István az MSZMP KB tagja, a KB Irodájának vezetője, Palotás Rezső nagykövet, aki Rómában csatlakozzék a küldöttséghez, továbbá szakértők, valamint a szükséges technikai és sajtókíséret. A sajtókíséretre a KB Agitációs és Propaganda Osztálya tegyen javaslatot.

5/ A tárgyaláson a következő napirend legyen:

- eszmecsere a magyar-olasz kapcsolatok fejlesztésének fontosabb területeiről;
- eszmecsere a fontosabb nemzetközi kérdésekről, különös tekintettel az európai biztonság és együttműködés elmélyítésével kapcsolatos tennivalókra.

6/ Kádár elvtárs tartson sajtókonferenciát az általunk meghívott olasz és külföldi tudósítók részvételével. A sajtókonferencia megtartására Kádár elvtárs szálláshelyén, a Grand Hotel nagytermében kedvező feltételek vannak, a nagykövetségben a lehetőségek szűkösebbek és kényelmetlenebbek. A biztonsági követelményeknek mindkét helyen teljes mértékben érvényt lehet szerezni.

7/ Miután a magyar-olasz miniszterelnöki találkozón politikai nyilatkozat aláírására kerül sor, dokumentum aláírására most ne törekedjünk; a látogatásról a szokásos közös közleményt adjuk ki.

8/ Kádár elvtárs a saját nevében is hívja meg Andreotti miniszterelnököt magyarországi látogatásra, Leone köztársasági elnöknek pedig említse meg, hogy számít magyarországi látogatására Losonczy elvtárs meghívása alapján.

9/ A tárgyalási anyagokra, a végleges programra, valamint a kíséret összetételére a külügyminiszter tegyen javaslatot; ezt Gyenes András elvtárs véleményezze és Kádár János elvtárs hagyja jóvá.

II.

A Vatikán többször kezdeményezte állandó kapcsolatok létesítését a Magyar Népköztársaság kormányával. Ezek elől a kezdeményezések elől eddig - legutóbb Lázár György elvtárs és a pápa találkozásakor is - kitértünk. Arra az esetre, ha ez a kérdés Kádár elvtárs és a pápa találkozásán is felmerül, az Állami Egyházügyi Hivatal elnökével egyetértésben javaslom, hogy Kádár elvtárs fejtsé ki a pápának:

- Magyarországon az állam és a katolikus egyház kapcsolata rendezett, a felmerülő kérdéseket reálisan vizsgáljuk és azokat a püspöki karral folytatott tárgyalások útján megoldjuk; a hívők és a papok többsége egyetértéssel és bizalommal fogadja az állam és a katolikus egyház viszonyának javulását.
- A magyar állam és a Vatikán között az elmúlt közel másfél évtized alatt mindkét fél érdekeit szem előtt tartó, korrekt viszony alakult ki. A kapcsolatok jelenlegi rendje hozzájárult a korábban rendezetlen, a kívánatos fejlődést akadályozó kérdések megoldásához. A megtett utat kedvezően értékeljük, a jelenlegi helyzetet kielégítőnek tartjuk. Az állandó kapcsolat létesítésének kérdését megvizsgáljuk majd és visszatérünk rá.

Kádár elvtárs vatikáni látogatásáról egyeztetett rövid közlemény jelenik meg.

A pápával folytatandó megbeszélés részletes anyagait a külügyminiszter és az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke készítse el, Gyenes András elvtárs véleményezze, és Kádár János elvtárs hagyja jóvá.

Budapest, 1977. május 9.

/Puja Frigyes/

Melléklet

Kádár János elvtárs olaszországi látogatásának előzetes programja

Június 7. kedd

-
- 11.00 Érkezés Rómába a Ciampino katonai repülőtérre.
Szállás a Grand Hotelben.
 - 13.00 Szükkörű ebéd.
 - 15.30 Az Olasz Hősök Emlékművének megkoszorúzása.
 - 17.00 Hivatalos tárgyalások Andreotti miniszterelnökkel.
 - 20.30 Andreotti miniszterelnök vacsorája Kádár János elvtárs tiszteletére.

Június 8. szerda

-
- 10.30 Látogatás Amintore Fanfaninál, az olasz szenátus elnökénél.

- 11.30 Látogatás Pietro Ingrao-nál, az olasz képviselőház elnökénél.
kb. 12.30 Kádár elvtárs találkozik Leone olasz köztársasági elnökkel.
kb. 13.30 Leone köztársasági elnök díszbédje a köztársasági palotában.
kb. 14.30 Visszatérés a szállásra, rövid pihenő.
17.00 Látogatás Róma polgármesterénél, majd a Capitoliumi Múzeum megtekintése.
20.00 Kádár elvtárs fogadása a Grand Hotelben.

Június 9. csütörtök

- 10.00 Kádár elvtárs látogatást tesz a Vatikánban, ahol találkozik VI. Pál pápával.
(A vatikáni hivatalos program előtt megtekinti a Sixtuszi Kápolnát és a Vatikáni Múzeum néhány nevezetességét.)
kb. 12.00 Kádár elvtárs sajtókonferenciát tart, általunk meghívott olasz és külföldi újságírók részvételével.
kb. 14.00 Elutazás Velencébe a Ciampino katonai repülőtérrel.
Ebéd a repülőgépen.
kb. 15.00 Érkezés Velencébe. A város nevezetességeinek megtekintése.
kb. 19.00 Elutazás Velencéből.
kb. 20.00 Visszaérkezés Budapestre.

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 5. cs. 718. ő. e. (1977. május 17.) 9-10, 56-61. p. (Magyar Országos Levéltár - Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottság Politikai Bizottsága iratai)

15.

Puja Frigyes külügyminiszter feljegyzése Berecz János és Gyenes András részére Kádár János olaszországi útjával kapcsolatban

Dr. Berecz János elvtársnak,
az MSZMP KB Külügyi Osztálya
vezetőjének
Budapest

Kedves Berecz Elvtárs!

Mellékelten megküldöm Kádár János elvtárs olaszországi útjával kapcsolatban Gyenes András elvtárs részére készített feljegyzésemet.

Budapest, 1977. május 31.

Eltvársi üdvözléssel:

Puja Frigyes
(Puja Frigyes)

Feljegyzés
Gyenes András elvtársnak

Kádár János elvtárs és felesége 1977. június 7-én, kedden 8.20 órakor az Olasz Köztársaságba utazik hivatalos látogatásra, a Ferihegyi repülőtérrel.

Javasolom, hogy Kádár János elvtárs és felesége búcsúztatására a Ferihegyi repülőtéren 7.50 órára jelenjen meg Lázár György és Biszku Béla elvtárs, a Politikai Bizottság tagjai.

A búcsúztatáson jelen lesz tovább: dr. Trautmann Rezső, Benkei András, Pullai Árpád, dr. Berecz János, Rácz Pál, dr. Szalai Béla, dr. Bényi József és Nagy Lajos elvtárs.

Javasolom, hogy Kádár elvtárs és felesége fogadtatásán 1977. június 9-én, csütörtökön 19.30 órakor ugyanazok az elvtársak vegyenek részt, akik a búcsúztatáson jelen voltak.

Budapest, 1977. május 31.

Puja Frigyes
(Puja Frigyes)

Jelzet: MOL 288. f. 32. cs. 1977. 4. ő. e. (Magyar Országos Levéltár - Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága Külügyi Osztály iratai)

Kádár János Vatikáni látogatása

1.

A Külügyminisztérium közlemény-tervezete Kádár János látogatásáról VI. Pál pápánál 1977. június 1.

Közlemény-tervezet

Kádár János VI. Pál pápánál

Kádár Jánost, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának első titkárát, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának tagját, aki hivatalos látogatáson tartózkodik Olaszországban, június 9-én délelőtt fogadta VI. Pál pápa.

A találkozón áttekintették az időszerű nemzetközi kérdéseket. Kádár János és VI. Pál pápa állást foglalt az enyhülés megszilárdításának szükségessége mellett. Megkülönböztetett figyelemmel foglalkoztak az európai béke és biztonság kérdésével, a helsinki értekezleten Magyarország és a Vatikán által egyaránt elfogadott elvek és ajánlások végrehajtásával. Hangsúlyozták, hogy a záróokmány rendelkezéseinek maradéktalan megvalósítása a biztonság és együttműködés fontos feltétele. Elő kívánják segíteni, hogy a belgrádi találkozó konstruktívan járuljon hozzá az enyhülés és együttműködés elmélyítéséhez.

A találkozó további részében a magyar állam és az egyházi viszonyáról, valamint a Magyar Népköztársaság és a Vatikán kapcsolatáról volt szó. Mindezek tekintetében a Felek elégedettségüket fejezték ki, és készségüket nyilvánították arra, hogy megvizsgálják e kapcsolatok tovább fejlesztésének lehetőségeit.

Jelzet: MOL XIX-J-1-j 1977 Olaszország 117-131 0032/71 (102. d.) (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium Visszaminősített Tük iratok)

2.

VI. Pál pápa beszéde Kádár János látogatásakor 1977. június 9.

Fordítás

A látogatás, amelyet Ön ma itt tesz, kétségtelenül egyedülálló jelentőségű és különleges fontosságú esemény: ez majdnem a végállomását jelzi egy lassú, de félbe nem szakadt folyamatnak, amely ez utóbbi 14 év folyamán, lépésről - lépésre haladt, közel hozva egymáshoz a Szentszéket és a Magyar Népköztársaságot, az eltávolodás és a feszültségek hosszantartó időszaka után, melynek visszhangja még nem halt el teljesen.

Ez a találkozás alkalmat nyújt Számunkra komoly elmélkedésekre: ezek szükségesek annak, aki a Szentszék részéről összefogta, és előbbre vitte ezen közeledés kezdeményezését - amelyet már Tisztelet Elődünk, XXIII. János tett, földi létének vége felé - szemben azzal, aki, azon felelősségénél fogva, amelyet az államrend ráruház, hasonló kezdeményezésével, a magyar kormány részéről, a legfőbb és legtekintélyesebb kezdeményező volt.

Magát a kezdeményezést és annak eredményeit valóban sokan kísérik figyelemmel éber és nem ritkán kritikus, vagy legalábbis megdöbben szemekkel, s ezekre a történelem ítélete vár, lelkiismeretünk ítéletén túl.

Ahogy hozzá szokott az egymást követő váltakozó eseményekhez, amelyek jelzik kétezer éves történetének folyamatát, a Katolikus Egyház - és vele a Szentszék - nem riad vissza a merész döntésektől sem: ebben nem a pillanatnyi előny és népszerűség megfontolása vezérli, hanem az örökkévalóság felé irányuló vallási küldetésének alapvető követelményei, úgy, ahogy saját elhivatottsága, az ember, az Isten fia és képmása szolgálatára, jogainak, méltó életre irányuló törvényes törekvéseinek szolgálatára, békében, igazságban, testvériségben, mely nem ismer határokat.

Hisszük, hogy a tapasztalat megerősíti a megkezdett út érvényességét: a párbeszéd útját a dolgokról, figyelemmel az Egyház és a hívők jogainak és törvényes érdekeinek védelmére, de ezzel együtt nyitottan az Állam aggodalmainak és tevékenységének megértésére azokon a területeken, melyek a sajátjai, s készen arra, hogy elősegítse, igazi vallási béke légkörben, a társadalmi élet minden alkotó elemének egységét és törvényes együttműködését a nemzeti közösség egyre nagyobb hasznára.

Ez azt jelenti, hogy a Szentszék és a magyarországi Egyház őszintén készek arra, hogy tovább haladjanak ezen az úton, világossággal és őszinteséggel, kellőképpen méltányolva mindazt, amit az Állam tett, hogy a maga részéről lehetővé tegye, kölcsönös megállapodások révén az eddig eltért eredményeket, és azzal a hó óhajjal, hogy tovább lehet haladni haladóbb célok felé.

Tudjuk, hogy hasonló szándék az Ön részéről is ismételtén kifejezésre jutott. Ez arra bátorít Bennünket, hogy bízunk abban, hogy az Ön látogatása, azon kívül, hogy már meg tett út fontos szakaszának megkoszorúzását, bizonyos értelemben újabb haladás előjele és ígérete a kölcsönös kapcsolatok, a kölcsönös megértés és egy pozitív együttműködés útján, a nemes ügyek szolgálatában, melyek nem csak a magyar népet, de más népeket is, és az egész emberiséget érintik, különösen a béke védelmében, és azért, hogy előmozdítsák a Nemzetek társadalmi, gazdasági, kulturális és erkölcsi fejlődését.

A Szentszék tudja és méltányolja, hogy mennyit tehet ebben a tekintetben Magyarország, melynek történelme és sajátos földrajzi fekvése Európa szívében, majdnem természetesen a béke szeretetére és óhajására készítetnek. A magyar kormány a maga részéről ki akarta fejezni a Szentszék azon készségével kapcsolatos megbecsülését, hogy hozzájáruljon egy olyan kötelezettséghez, mely közös szükségesség mindenki érdekében.

Nem felejthetjük el többek között, hogy éppen Budapestről érkezett először a Szentszékhez, 1969-ben, az európai biztonság és együttműködés kezdeményezésének érdekében tett felhívás, amely azután a Helsinki Konferenciában öltött testet, amelyen a Szentszék nagy megismeréssel vett részt annak a tudatában, hogy így járuljon hozzá egy magas szintű erkölcsi és politikai alap megszilárdításához az Óreg Kontinens népei közötti jobb együtt élésért. Kifejezzük óhajunkat, hogy a Konferencia záróköznyoma, amelyen rajta van az európai államok élete legfőbb felelőseinek aláírása, minden részében és az összes aláíró ország részéről, teljesen és hűen megvalósuljon azért, hogy Európa népei legeleveníben várakozásaikban és bizalmukban ne csalódjanak.

Ezzel a hó óhajjal kívánjuk kifejezni Önnek, Hitvesének és az ország tiszteletre méltó személyiségeinek, akik Önt elkísérik, üdvözlésüket és jó kívánságukat.

Ezek után különösen szeretetteljes gondolattal kívánunk fordulni a magyar néphez, amely Nekünk annyira kedves és mindig jelen van gondolatainkban és imánkban. Szálljon rá a magasságos áldás!

Vatikán, 1977. június 9.

VI. Pál pápa

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 47. cs. 761. ő. e. (Magyar Országos Levéltár - Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága Kádár János titkársága)

3.

A Külügyminisztérium jelentése Kádár János és VI. Pál pápa találkozásáról

JELENTÉS

A pápa első szavaival a látogatás nagy jelentőségét hangsúlyozta. Kádár János azért szívesen látott vendég a Vatikánban, mert jelenlétével betetőzi egy nagyon pozitív, két esztendő korszak jó eredményeit. Ez egyúttal reményt nyújt arra, hogy a magyar állam és a Vatikán jövőbeni kapcsolatai is ebben a jó szellemben fejlődnek tovább. A pápa megemlékezett arról, hogy két ízben is járt Magyarországon, személyes élményei folytán mindenkor különleges figyelmet szentel hazánknak, és igaz rokonszenvvel viseltetik iránta.

Kádár elvtárs elmondta, hogy három dolgot szeretne megköszönni a Szentatyának. Elsősorban azért kell köszönetét kifejeznie a Római Katolikus Egyház fejének, mert személy szerint is sokat tett a béke és a nemzetközi enyhülési folyamat megszilárdításáért. Magasan kell értékelni azt a munkát, amelyet a Vatikán képviselői és elsősorban Casaroli érsek Helsinkiben végeztek. Kádár elvtárs arra kérte VI. Pált, hasson oda, hogy az egyház a belgrádi találkózón is hasonló magatartást tanúsítson, mert ez az egész emberiség érdekeit szolgálja. „Teljesen tisztában vagyok - mondotta Kádár elvtárs - azzal, hogy Szentszéd világszerte óriási morális tekintélyt képvisel, és tudom, hogy szavára sokkal többen figyelnek, mint ahányan a kis Vatikán területén, mint annak állampolgárai élnek. Az Egyház bölcsen felismerte az idők szavát.”

Kádár elvtárs ezek után köszönetet mondott azért a türelemért és rugalmasságért, amellyel a Vatikán megbízottai a magyar féllel való tárgyalásaikat lefolytatták. Ez a magatartás sok nehéz probléma áthidalását tette lehetővé. A magyar megbízottak is szívósnak bizonyultak és rendkívül körültekintőeknek, és ez rendjén is volt, mert gyakorlatilag bekövetkezett a két szándék szerencsés találkozása. A magyar fél beleélté magát az Egyház helyzetébe, és egy pillanattal sem zárkózott el az Egyház reális igényeinek komoly elemzésétől. Feltétlenül ebben a szellemben kell tovább haladni a további kérdések megoldásában, mert a helyzet igen kielégítő ugyan, de még nem ideális. A legfontosabbat kölcsönös jóakarattal elértük: ma a magyar hívők egyikének sincs lelkiismereti konfliktusa, mi tiszteljük a vallásszabadságot, nem avatkozunk az egyház belső ügyeibe, magas szinten bevonjuk az egyházi képviselőket országépítő munkánkba, és ezért továbbra is csupán annyit kérünk, hogy ők is és a magyar hívők is betartsák a Magyar Népköztársaság törvényeit és Alkotmányának előírásait. „Én hiszem - mondotta Kádár elvtárs - hogy a nép hatalmán alapuló rendszerünk még sok emberöltőn át fog virágozni, és hogy ez a rendszer békésen fog tudni együttműködni a katolikus hívőkkel.” Kádár elvtárs itt különösen hangsúlyozta, hogy mennyire megbecsüli azt a tényt, hogy az egyház rendkívül korrekt módon, és becsületesen betartotta az eddig megkötött egyezményeket.

Kádár elvtárs harmadsorban megköszönte a pápának azt a bölcs döntését, amellyel Lékai János^[2] érseket nevezte ki esztergomi prímási székre. A közben bíborosi rangra emelt Lékai prímás még rövid ideje viseli hivatalát, de máris megállapítható, hogy kiválóan működik együtt a Magyar Állam vezető szerveivel és személye jó garancia arra nézve, hogy az állam és az egyház viszonya jó úton fog tovább haladni. „Lehet, hogy ez ellenkezik protokolláris szokásokkal - mondotta Kádár elvtárs - de Lékai prímás, akivel néhány nappal ezelőtt beszélgettem erről a látogatásról, megkért, hogy adjam át Szentszédnek legtiszteltesebb üdvözlését.” A pápa itt mosolyogva közbeszólt: „Örömmel fogadjuk ezt az üdvözlést, mert ebben a Magyar Népköztársaság és a Vatikán kapcsolatainak egy új és közvetlenebb formáját látjuk. Kérem, mondja meg Lékai prímás úrnak, hogy viszonzozzuk üdvözlését, és hogy mindenben támogatni fogjuk, hogy minél eredményesebben vezethesse a magyar katolikus Egyház ügyét.”

A pápa válaszában kiemelten hangsúlyozta, hogy az egyház politikája nem változik meg a nemzetközi kérdések tekintetében, képviselői konstruktív szándékokkal jelennek majd meg a belgrádi találkózón. Az egyháznak minden nép békés élete és biztonsága egyaránt kedves és annak feje talán nem követ el hibát, ha itt hangsúlyozza, hogy különös szeretettel viseltetik Magyarországra iránt, hiszen olyan országról van szó, amely a kereszténység felvételének köszönheti államrendjét. István király a pápától kapta a koronáját.

A pápa a továbbiakban kifejtette, mennyire örül a magyar állam és az egyház rendezett viszonyának. Elmondotta, hogy az egyház sohasem kért és nem is fog olysmit kérni, ami problémákat okozhatna a magyar kormányzatnak, mert őszinte szándéka, hogy ténylegesen elősegítse a szociális előrehaladást. Utóbbinak magyarországi eredményeit nem vonja kétségbe. Ezen a ponton Casaroli érsek megkérdezte Kádár elvtársól, hogy jönnek tartja-e az eddig követett gyakorlatot, melynek értelmében a kérdések rendezése Poggi érsek és Miklós Imre államtitkár szintjén történt. Kádár elvtárs helyeselte ezt a módszert, és javasolta annak folytatását. Ezzel a pápa is teljes mértékben egyetértett. VI. Pál itt két kérdést említett egészen futólagosan, amelyet véleménye szerint minél előbb rendezni kellene, történetesen a templomi hitoktatás ügyét és a Magyarországon működő szerzetesrendek kérdését. Nyomban hozzátette, hogy ebben a helyzetben nem

kíván erről többet beszélni, *de arra kéri a magyar felet, hogy tűzze naprendre a kérdést és szorgalmazza Poggi érsek és Miklós Imre államtitkár találkozásait. A diplomáciai kapcsolatok kérdését nem érintette.*

A találkozó Kádár elvtárs következő szavaival ért véget: „Én magas tisztséget látok el a nép bizalmából. Munkámat egyesek szerint jól, mások szerint kevésbé jól végzem. Én ezt azért mondom el Szentségednek, hogy jelezsem legnagyobb személyes problémámat, a felelősség tudatát. Őszintén megmondom Szentségednek, hogy nem tudnám irigyelni azért a mérhetetlen felelősséget, amellyel erkölcsi súlyánál fogva az egész világnak tartozik. Ez a felelősség, amelyet magas tisztségben át kell éreznünk, óriási kötelezettségeket ró ránk, mindenkor és elsősorban a béke megőrzésének vonalán. Szándékaink őszinteségét tekintve *is felelősek vagyunk azért, hogy az emberiség ne élje át egy mindent leromboló háború rémségeit.*”

A pápa zárószavában teljesen magáévá tette ezt a megállapítást. Kifejtette, hogy valóban minden szinten a konfliktusok kiküszöbölésére kell törekedni. Sok sikert kívánt Kádár János további munkájához, és áldásban részesítette.

Budapest, 1977. június 10.

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 32. cs. 1977/79. 6. e. - (Magyar Országos Levéltár - Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottság Külügyi osztály iratai.)

Beszámoló Kádár János Vatikáni látogatásáról és a látogatás visszhangja

1. MSZMP KB Politikai Bizottság 1977. június 14-ei ülésének határozata

1. Jelentés Kádár János elvtárs olaszországi látogatásáról

Előadó: Kádár János elvtárs

Hozzászóltak: Gáspár Sándor, Apró Antal, Nemes Dezső és Biszku Béla elvtársak

A Politikai Bizottság jóváhagyólag tudomásul veszi Kádár János elvtárs olaszországi, valamint vatikáni látogatásáról készült írásos jelentést, és Kádár János elvtárs szóbeli kiegészítőjét.

Tudomásul veszi továbbá, hogy Kádár János elvtárs az Állami Egyházügyi Hivatalban találkozott Lékai László esztergomi érsekkel, és tájékoztatta őt a VI. Pál pápával folytatott megbeszéléseiről.

Ajánlja a Minisztertanácsnak, hogy tűzze napirendjére, és tárgyalja meg a jelentést, határozza meg a szükséges feladatokat; tegyen intézkedéseket arra, hogy az olasz fél részéről felvetődő olyan ajánlásokra, amelyekhez gazdasági és politikai érdekeink is fűződnek, részünkről rövid időn belül történjen reagálás.

Ajánlja továbbá, hogy a Minisztertanács foglalkozzon a katolikus egyház néhány kérdésével (templomi hitoktatás, öregek otthona).

- O -

Az olaszországi látogatásról a Központi Bizottságot soron következő ülésén tájékoztatni kell.

Megbízta a KB Külügyi Osztályát, hogy tartsa napirenden elvtárs meghívását, és alkalmas időpontban szorgalmazza a látogatás realizálását.

Kívánatosnak tartja, hogy az olasz elvtársakhoz hasonlóan a francia elvtársakkal is jöjjön létre eszmecsere megfelelő időpontban; ennek szorgalmazására Berlinguer elvtárs magyarországi látogatása után célszerű visszatérni.

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy Kádár János elvtárs olaszországi és vatikáni látogatásáról készült jelentést az Elnöki Tanács tagjai is megkapják.

* * *

A Külügyminisztérium jelentése Kádár János olaszországi útjáról

Jelentés

a Politikai Bizottságnak Kádár János elvtárs olaszországi hivatalos látogatásáról.

Kádár János elvtárs, az MSZMP KB első titkára és az Elnöki Tanács tagja minőségében, Giulio Andreotti miniszterelnök meghívására június 7-e és 9-e között hivatalos látogatást tett Olaszországban. Elkísérte Puja Frigyes külügyminiszter, dr. Bíró József külkereskedelmi miniszter, Katona István, a KB osztályvezetője, valamint Palotás Rezső, a Magyar Népköztársaság római nagykövete.

[popup title="[Hivatalos]" format="Default click" activate="click" close text="Utólag tollal beírva."] látogatást tett Giovanni Leone köztársasági elnöknel, Amintore Fanfaninál, a szenátus, és Pietro Ingrao-nál, a képviselőház elnökénél, s találkozott Róma polgármesterével, [popup title="[a városi tanács vezetőivel.]" format="Default click" activate="click" close text="Utólag tollal beírva."] Andreottival a hivatalos tárgyalásokra négyszemközt találkozón és plenáris ülésen került sor. Leone elnök ebédet, Andreotti miniszterelnök vacsorát adott Kádár elvtárs tiszteletére, amit ő fogadással viszonzott. A fogadáson részt vett Andreotti miniszterelnök, az olasz kormány több tagja, és Enrico Berlinguer elvtárs, az Olasz Kommunista Párt főtitkára.

Kádár elvtárs a magyar nagykövetségen találkozott Longó , Berlinguer, Pajetta, Segre elvtárral és az OKP más vezetőivel. Testvérpártunk főtitkárával, [popup title="[Berlinguer elvtárral.]" format="Default click" activate="click" close text="Utólag tollal beírva."] a magyar fogadáson [popup title="[hosszabb]" format="Default click" activate="click" close text="Utólag tollal beírva."] négyszemközt beszélgetést is folytatott.

A külügyminiszterek és a külkereskedelmi miniszterek külön megbeszélést tartottak.

Kádár elvtárs a Vatikánban látogatást tett VI. Pál pápánál; a hivatalos látogatás utolsó napján nemzetközi sajtóértekezletet tartott.

Az olaszországi látogatásról közös közlemény jelent meg.

I.

Az Andreottival folytatott négyszemközt, valamint plenáris tárgyaláson, továbbá a külügy- és külkereskedelmi miniszterek megbeszélésein az alábbiakról volt szó:

1./ *Olaszország belső helyzete:* Andreotti miniszterelnök kijelentette, ismerete szerint az ország legnagyobb problémája ma a terrorizmus, az infláció, a munkanélküliség, valamint a belpolitikai stabilitás hiánya. A kormány néhány intézkedése - majdnem kétszeresére emelték az adókat, takarékosági intézkedésekkel javították a költségvetési mérleget - eredményes volt.

2./ *A nemzetközi helyzet* megvitatása során Andreotti aláhúzta, hogy a külpolitikában a kormány nagyon széles bázisra támaszkodhat. A parlamentben sokkal nagyobb az egyetértés erről, mint néhány belpolitikai kérdésről. Kijelentette, hogy amit Kádár elvtárs az enyhülésről mondott, az megfelel az olasz elképzeléseknek. Az olasz népben is erős a béke iránti vágy. Sok a hasonlóság a belgrádi találkozó előkészítésével kapcsolatos álláspontunkban.

3./ *A leszereléssel* kapcsolatban Andreotti azt fejtegette, hogy a nagyhatalmak feladata és lehetősége meghaladja a kis- és középhatalmak lehetőségeit, de a sok kis ország együttesen hatni tud a nagyhatalmakra. Tudja, hogy a leszerelés csak fokozatos lehet, de ugyanakkor nemcsak nukleáris leszerelésre, hanem a hagyományos fegyvereket is magában foglaló globális megoldásra kell törekedni.

Forlani külügyminiszter hozzátette, hogy Olaszországnál senki sem óhajtja jobban a katonai terhek csökkentését. Náluk komoly gazdasági válság van, s bármennyire ráállnak is a takarékoságra, ez nehezen megy. A NATO-ban az a vélemény, hogy a hagyományos fegyverzet terén nincs egyensúlyi helyzet. A szovjet-amerikai tárgyalások kimenetelét döntenek tartják a fegyverkezési spirál visszafogása szempontjából. Tudják, hogy ha nem jön létre a SALT megállapodás, akkor a hagyományos leszerelés is megnehezül. A londoni csúcstalálkozón Carter elnök sokkal optimistábban beszélt, mint ahogy azt a Gromiko-Vance találkozókról szóló hírek alapján várni lehetett. Úgy tűnik, hogy Gromiko és Vance Genfben tovább ment annál, amit a külvilággal közöltek.

4./ *A helsinki értekezletről és a belgrádi* találkozókról szólva Andreotti kijelentette, nem ért egyet azokkal, akik türelmetlenek, keveslik Helsinki eredményeit, s azt kifogásolják, hogy a zárókönyv ajánlásai nem azonnal teljesülnek. Olaszország azt vallja, hogy a belgrádi találkozóon Helsinkit kell folytatni. Forlani külügyminiszter azt fejtegette, hogy Londonban Carter elnök is hangsúlyozta az enyhülési folyamat továbbvitelének, a találkozási pontok türelmes keresésének, a Szovjetunióval

való együttműködés fejlesztésének szükségességét. A NATO tagállamok között az a vélemény győzött, hogy a kölcsönös bizalmat kell növelni, s a bizalom légköre lehetővé teszi az eltérő vélemények együttes megvitatását a kapitalista és a szocialista országok között. Később, ha konstruktív légkör lesz, sok mindent meg lehetne vitatni egymással, ki lehetne cserélni a tapasztalatokat a humanitárius kérdésekről is. Szerinte a NATO ebben a szellemben készül Belgrádra. Ügyelni kell a módszerekre és a vita mértékére. A Földközi-tenger térsége biztonságának figyelembe vétele nélkül például nehéz európai biztonságról beszélni, de Belgrádban mértékét kell tartani, nem szabad letéríteni a találkozóztól a konstruktív útról. A találkozó az olasz fél véleménye szerint sem válhat leszerelési fórummá, de elő kell segítenie a bizalom növekedését.

A két félnek a belgrádi találkozóval kapcsolatos álláspontját az olasz külügyminiszter úgy vetette össze, hogy bár két eltérő szövetségi rendszerhez tartozunk, nagyjából azonos a véleményünk, párhuzamosan dolgozhatunk, hogy elérjük a közös célt.

5./ *A közel-keleti helyzetről* a külügyminiszteri megbeszéléseken volt részletesebben szó. Forlani sem becsüli le az izraeli választások eredményének a hatását, de a kilátásokat illetően optimista. Szerinte a választások előtti helyzet ma is hat. Terjed a felismerés, hogy egy újabb háború - még ha a Szovjetunió és az USA közösen lépne is fel ellene - ellenőrizhetetlen következményekkel járna. Mindkét nagyhatalom ellenzi a fegyveres konfliktust, Egyiptom is békét akar. Ugyanakkor a jelenlegi helyzet sem maradhat fenn sokáig. Izrael nem élhet örök feszültségben, mesterséges gazdasággal, súlyos inflációval, ostromlott erődökkel. A fiatal generációnak más, békésebb és emberibb ideáljai vannak. Az olasz fél véleménye szerint tehát minden tényező objektiv érvel követeli az eddigi fejezet lezárását. Izraelben a jobboldali tömb hatalomra kerülése nem feltétlenül nehezíti a kibontakozást, a harcias nyilatkozatok célja a jobb tárgyalási pozíció. Olasz vélemény szerint illúzió azt hinni, hogy a Szovjetunió nélkül rendezhető a közel-keleti helyzet. Ellenkezőleg, az a meggyőződésük, hogy csak a Szovjetunió és az USA közös akciója hozhat döntő fordulatot, mivel Izraelre csak az USA, a „szélsőséges erők” és a Palesztin Felszabadítási Szervezetre pedig csak a Szovjetunió tud döntő hatást gyakorolni.

6./ *A magyar-olasz kapcsolatokat* mind Kádár elvtárs, mind Andreotti pozitívan értékelte. Mindketten hangsúlyozták: a politikai kapcsolatban nincsenek olyan problémák, amelyek gátolnák az együttműködés fejlesztését.

Olasz részről több alkalommal hangsúlyozták Lázár György elvtárs 1975. évi olaszországi látogatásának, s a két kormányfő által aláírt közös nyilatkozatnak a jelentőségét. Egyetértés volt, hogy folytatni kell a két ország vezetőinek közvetlen találkozóit. Kádár János elvtárs megújította Andreotti miniszterelnök Lázár György elvtárs korábbi meghívását.

A kétoldalú gazdasági kapcsolatokról szólva Kádár elvtárs értékelte az eddigi eredményeket és utalt a még kihasználatlan lehetőségekre, s a gazdasági együttműködés gyorsabb bővítésének útjában álló akadályokra. Javasolta, hogy közösen keressük a gazdasági együttműködés fejlettebb formáit, fejlesszük a termelési kooperációkat és a harmadik piacon való együttműködést.

Kifejtette, hogy a marhahús export, ha ismét növekszik is, nem lehet meghatározó a két ország gazdasági kapcsolataiban. Az 1974. előtti helyzet nem állítható vissza. Szorgalmazta, hogy az olasz fél ismerje meg és vizsgálja meg a magyar ipar lehetőségeit is. Ajánlotta, hogy a két ország tervező szervei legyenek kapcsolatban egymással, s a kormányközi gazdasági vegyes-bizottságba vonjuk be a nagy konszernek képviselőit.

Andreotti általános egyetértést hangoztatott a Kádár elvtárs által kifejtettekkel. Egyetért, hogy kölcsönösen jobban ismerjük meg egymás gazdasági lösegeit. Meggyőződéses híve annak, hogy a KGST és a Közös Piac között szélesebb kapcsolatok alakuljanak ki.

A gazdasági témák részletesebb megvitatására a külkereskedelmi miniszterek külön megbeszélésén került sor, ahol egyetértés volt a tekintetben, hogy a magas szintű politikai megbeszélések megfelelő keretet biztosítanak a gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok alakulásának áttekintésére, és meghatározzák a gazdasági kapcsolatok fejlesztésének fő irányát.

Az árucserre forgalommal kapcsolatban Ossola kereskedelmi miniszter kifejtette, hogy a kereskedelmi mérlegük deficitjén kívül a forgalom csökkenő tendenciája is aggasztja őket. Úgy érzi, hogy a magyar félben kevés a hajlandóság olasz gépek importjára, azt gondolva, hogy az olasz cégek nem elég versenyképesek. Hangsúlyozta, hogy az olasz konszernek érdekeltek a magyar kapcsolatokban és ezt magyarországi jelenlétükkel, konkrét javaslatokkal is bizonyítják.

Bíró József elvtárs rámutatott, hogy az olasz vállalatoknak aktívabb piaci tevékenységet kell kifejteni Magyarországon és meg kell találniuk a megfelelő módszereket. Szorosabbra kell fűzni a közös termelési tevékenységet és a lehetőségek feltárásához is előbbre mutató módszerek szükségesek. Ismertette azokat a beruházási elképzeléseinket, amelyek megvalósításában szívesen látnánk az olasz cégek részvételét.

Megállapodás történt, hogy Ossola külkereskedelmi miniszter ez év októberében Budapestre látogat. Erre a találkozóra mindkét fél felkészül, és kialakítja konkrét elképzeléseit. A budapesti találkozó után rövidesen sor fog kerülni a gazdasági együttműködési vegyes-bizottság ülésére, amelynek munkájához mindkét fél megfelelő irányelveket ad.

Kulturális kapcsolatainkat mind Andreotti miniszterelnök, mind Forlani külügyminiszter széles körűnek és problémamentesnek értékelte. Andreotti hangsúlyozta, hogy e kapcsolatainkat is a zárókörmány szellemében vizsgálják. Javasolta, hogy erősítsük a tudományos, az egyetemi együttműködést, a sport kapcsolatokat, a film együttműködést. Forlani külügyminiszter kijelentette, hogy kormányzati eszközökkel is segíteni akarnak a kulturális jelenlét terén mutatkozó aránytalanság csökkentésében. Kádár elvtárs válaszában hangoztatta, hogy mi is elégedettek vagyunk a kulturális együttműködéssel, s mi is azt kívánjuk, hogy a kontaktusok tovább fejlődjenek, s az emberek közötti érintkezést is támogatjuk. Igéretet tett Andreotti javaslatainak megvizsgálására.

Az olasz külügyminiszternek Puja elvtárs szóba hozta a *vízum* kérdést. Forlani nem reagált Puja elvtárs javaslatára a vízumgyakorlat további könnyítését illetően, s azon megjegyzésre sem, hogy Ausztriával rövidesen tárgyalásokat kezdünk a vízumkénszer teljes megszüntetéséről.

Andreotti nagyra értékelte Kádár elvtárs látogatását. Kifejtette meggyőződését, hogy egyébként is jó kapcsolataink új lendületet kapnak attól. Hangsúlyozta, hogy a magyar-olasz kapcsolatok, a nemzetközi kérdések megítélésében már jelenleg is sok a hasonlóság álláspontunkban. Kijelentette: bár társadalmi rendszerünk különböző, más szövetségi rendszerekhez tartozunk, és más tekintetben is sokban különbözünk egymástól, mégis számos fontos kérdésben megvan az együttműködés lehetősége.

Kádár elvtárs üdvözölte, amit Andreotti a kétoldalú kapcsolatokról és a nemzetközi politika életbevágó kérdéseiről mondott. Hangsúlyozta, hogy mi nem csak szavakban, hanem cselekedeteinkben is bizonyítjuk a magyar-olasz kapcsolat fejlesztése iránti érdeklődésünket. Közvéleményünk is híve a kapcsolatok fejlesztésének, s készek vagyunk bővíteni az együttműködést.

Andreotti szavait úgy érti, hogy az olasz fél részéről is készség van kapcsolataink sokoldalú fejlesztésére.

II.

1./ *A Köztársaság, a szenátus, valamint a képviselőház elnökével folytatott megbeszéléseken* Kádár elvtárs a belpolitikai kérdések közül a szocialista demokráciáról, az Országgyűlés tevékenységéről, a Hazafias Népfontról, az állam és az egyház viszonyáról adott tájékoztatást. Leone köztársasági elnöknek átadta Losonczy Pál, Fanfani, a szenátus elnökének, Ingrao, a képviselőház elnökének Apró Antal elvtárs üdvözlését. Javasolta, hogy a magyar és az olasz parlament között létesüljön szorosabb kapcsolat. Kádár elvtárs megismételte Leonének a Magyarországra szóló meghívását, továbbá meghívást adott át az olasz parlament küldöttségének.

Leone nagyra értékelte Kádár elvtárs látogatását, megköszönte és viszonzta az üdvözléseket. Szívesen jön majd Magyarországra. Rámutatott, hogy az olasz sajtó is nagy jelentőséget tulajdonít Kádár elvtárs olaszországi tartózkodásának, mivel első ízben tett látogatást a NATO, illetve a Közös Piac egyik tagállamában. Örömet fejezte ki afelett, hogy Kádár elvtárs tárgyalásai jól indultak. Ismertette a tárgyalási anyagokat, a pohárköszöntőket, s egyetértett velük. Nagyra értékelte Magyarország erőfeszítéseit a helsinki találkozó érdekében. Kérte, hogy Magyarország Belgrádban is őrizze meg azt az „egyensúlyozó szerepet”, amelyet már Helsinkiben is játszott. A belgrádi találkozóval kapcsolatban - úgyszintén a Kádár elvtárs tiszteletére adott ebéden mondott pohárköszöntőjében - az eszmék szabadabb áramlását szorgalmazta. Szerinte az emberi jogok kérdését ki kellene emelni a többi kérdés közül és erősíteni az emberekben a bizalom érzését.

2./ *Amintore Fanfani, a szenátus elnöke* szintén üdvözölte Kádár elvtárs látogatását. Készségét hangoztatta arra, hogy személy szerint is foglalkozzék a magyar-olasz kapcsolatok fejlesztésével. Előre bocsátotta, hogy ő nem kommunista, de meg tudja érteni, hogy milyen történelmi körülmények miatt jött létre a kommunizmus, és becsüli a kommunizmus által felmutatott eredményeket. A továbbiakban részletesebben kifejtette, és példákkal is alátámasztotta, hogy ő mindig az enyhülés híve volt. Az állam és az egyház viszonyát érintve hangsúlyozta, hogy hívóként és politikusként egyaránt helyesli Magyarország kapcsolatait a Vatikánnal. Kádár elvtárs javaslatára reagálva közölte, hogy egyetért a parlamentek közötti kapcsolatok kiépítésével. Hivatkozott a felépítés különbözőségeiből - Olaszországban kétkamarás parlament van - eredő problémákra, de úgy látja, hogy meg fogják találni a megoldást, Kádár elvtárs jelenlétében utasította a szenátus főtitkárát, hogy a magyar és az olasz parlament közötti információs kapcsolatok szorosabbá tételére máris tegyen intézkedéseket.

3./ *Pietro Ingrao, a képviselőház kommunista elnöke* hangsúlyozta a magyar-olasz kapcsolatok fontosságát és kifejtette reményét, hogy Kádár elvtárs látogatása sikeres lesz. A parlamentek szorosabb együttműködésére vonatkozó javaslatot nagyon figyelemreméltónak tartotta, örömmel üdvözölte, és kifejtette

meggyőződését, hogy valószínűleg el is fogadják. Amint mondtotta, a két parlament közötti tényleges eltérés nem lehet akadálya a szorosabb együttműködésnek, sőt, hasznosabbá teszi az eszmecserét, jó irányba befolyásolhatja a munkát. Az Interparlamentáris Unióba most választják be az új olasz elnököt, aki megválasztása után rögtön hozzá is láthat a kapcsolatok erősítéséhez.

III.

Kádár János elvtárs az Olasz Kommunista Párt vezetőivel történt nagyon szívélyes, elvtársi találkozón, valamint a Berlinguer elvtárral folytatott négyszemközi beszélgetésen átadta a Központi Bizottságunk üdvözlését, tájékoztatást adott az olasz közélet vezetőivel folytatott tárgyalásokról, érintette az MSZMP és az OKP közötti viszony, valamint a nemzetközi kommunista és munkásmozgalomban folyó vita néhány kérdését, s meghívta Berlinguer elvtársat magyarországi látogatásra.

Berlinguer elvtárs kijelentette, nemcsak mélységesen egyetértene Kádár János elvtárs olaszországi látogatásával, hanem máris nagyon elégedettek a tárgyalások eredményeivel. A rendezett és fejlődő magyar-olasz kapcsolatok az OKP-nak is hasznosak. Egyházpolitikánk, valamint Kádár elvtárs látogatása a Vatikánban bizonyítja az OKP álláspontjának helyességét, hogy lehetséges dialógus az egyházzal.

Kádár és Berlinguer elvtárs egyaránt elégedetten állapította meg, hogy az MSZMP és az OKP között jók a kapcsolatok. Kádár elvtárs hangsúlyozta, hogy pártjaink a nemzetközi munkásmozgalom egészéhez tartoznak, senki és semmi nem bonthatja meg a reánk nézve kötelező szolidaritást. Nem engedhetjük meg, hogy bárki éket verjen az MSZMP és az OKP, tágabb értelemben a nyugati országokban működő testvérpártok és a szocialista országok pártjai közé.

Kádár elvtárs kijelentette, hogy a nemzetközi munkásmozgalomban folyó vita s a kérdések tisztázása szempontjából nagyon fontosnak tartja Berlinguer elvtárs Milánóban ez év januárjában elhangzott beszédét. Felvetette, jó lenne, ha Berlinguer elvtárs a pártjaink közötti kérdések, valamint a munkásmozgalomban folyó vita néhány kérdésének - mint a berlini tanácskozás utáni helyzet, az „eurokommunizmus” és más hasonló kérdés - kötetlen formában történő, alaposabb megbeszéléseire, amire ez a látogatás nem adott alkalmat, Magyarországra látogatna. Berlinguer elvtárs egyetértett Kádár elvtárs javaslataival. Kijelentette, „Valóban le kell ülni megbeszélni, milyen hibákat követtünk el mi és milyenek a mások, mert nyilvánvaló, hogy az OKP is hibázhat.” Hangsúlyozta, hogy a nemzetközi kommunista és munkásmozgalom egységét, a testvérpártok szolidaritását az OKP is nagyon fontosnak tartja és feltétlenül eljön Magyarországra.

IV.

A Vatikánban VI. Pállal folytatott, több mint egyórás, közvetlen hangú négyszemközi beszélgetésen Kádár elvtárs elmondta, hogy három dolgot szeretne megköszönni a pápának:

- Azt, hogy személy szerint is sokat tett a béke és a nemzetközi enyhülési folyamat megszilárdításáért. A katolikus egyház bölcsen felismerte az idők szavát;
- azt a türelmet és rugalmasságot, amellyel a Vatikán megbízottai tárgyalásaikat folytatták a magyar féllel, (s elősegítették a magyar állam és a katolikus [!] egyház viszonyának rendezését.)
- azt a bölcs döntését, amellyel Lékai János [László] érseket nevezte ki az esztergomi prímási [popup title="székbe." format="Default click" activate="click" close text="Tollal áthúzva és fölé írva a [...] jelbe írt szöveg."] (A megbeszélés során méltatta a pápa bölcs döntését, amellyel megoldotta az esztergomi prímási szék betöltését és Lékai László kinevezését.)

Lékai [popup title="érsek"] format="Default click" activate="click" close text="Utólag tollal beírva."] még rövid ideje viseli hivatalát, de máris megállapítható, hogy (kiválóan) működik együtt a magyar állam vezető szerveivel, (és személye jó garancia arra nézve, hogy az állam és az egyház viszonya jó úton fog tovább haladni .) Kádár elvtárs elmondta, hogy néhány nappal korábban beszélgetett vatikáni látogatásáról Lékai bíborossal, aki megkérte, hogy adja át (tisztelet teljes) üdvözlését a pápának.

Ami a magyar félt illeti, sohasem zárkózott el az egyház reális igényeinek figyelembe vételétől, ugyan akkor kérjük az egyház vezetőitől az állam érdekeinek megértését. Feltétlenül ebben a szellemben kell előre haladni a további kérdések megoldásában, mert a helyzet igen kielégítő ugyan, de még nem ideális.

Válaszában a pápa kiemelten hangsúlyozta, hogy Kádár János azért szívesen látott vendég a Vatikánban, mert jelenlétével betetőzi egy hosszú pozitív munka időszakának jó eredményit. Ez reményt nyújt arra, hogy a magyar állam és a Vatikán jövőbeni kapcsolatai is ebben a jó szellemben fejlődnek tovább.

Kifejtette, mennyire örül a magyar állam és az egyház rendezett viszonyának. Az egyház soha sem kért és nem is fog olyasmit kérni, ami problémát okozhatna a magyar kormányzatnak, mert őszinte szándéka, hogy ténylegesen elősegítse a szociális előre haladást. Nem vonja kétségbe azokat az eredményeket, amelyeket ezen a téren Magyarországon elértek.

Viszonozta Lékai bíboros üdvözlését és kérte annak tolmácsolását, hogy mindenben támogatni fogja őt, annak érdekében, hogy minél eredményesebben vezethesse a magyar katolikus egyházat.

A pápa a diplomáciai kapcsolatok kérdését csak indirekt formában említette: megkérdezte kielégítő-e a Vatikánnal kialakult kapcsolataink jelenlegi rendszere Casaroli, Poggi érsek és Miklós Imre államtitkár tárgyalási kapcsolata. Miklós Imrét korrekt tárgyalóként említette. Kádár elvtárs a jelenlegi kapcsolat rendszert kielégítőnek, s a jövőben is fenntartandónak minősítette. Ezzel a pápa egyetértett. A pápa két kérdést említett egészen futólagosan, amelyet véleménye szerint rendezni kellene, történetesen a templomi hitoktatás ügyét és a Magyarországon működő szerzetesrendek kérdését. Arra kérte a magyar felet, hogy tűzze napirendre ezeket a kérdéseket, és tegye lehetővé Poggi érsek és Miklós Imre államtitkár találkozásait. Kádár elvtárs megígérte, hogy figyelmet fordítunk az említett kérdéseknek, megvizsgáljuk lehet-e, s mit tenni azokban.

A pápa záró szavaiban teljes mértékben magáévá tette Kádár elvtárs megállapítását, hogy kölcsönös a felelősség azért, hogy az emberiség ne élje át egy mindent leromboló új háború rémségeit. Aláhúzta, hogy az egyház politikája nem változik a nemzetközi kérdések tekintetében, a Vatikán képviselői konstruktív szándékkal vesznek részt a belgrádi találkozón.

A pápa beszédét, amelyet a négyszemközi megbeszélés után, a jelen lévő többi magyar személyiség előtt mondott, a magyar sajtó teljes terjedelmében közölte.

V.

Kádár János elvtárs olaszországi látogatása igen eredményes volt és minden szempontból elérte célját. Jól demonstrálta országainak széleskörű kapcsolatait, az együtt működés fejlesztésére irányuló kölcsönös szándékot; a tárgyalások eredményeként a kapcsolatok aktivizálódása várható. Mint az első ilyen szintű látogatás a NATO és a Közös Piac egyik tagállamában, jelentőségében túl megy a magyar - olasz kapcsolatokon, tovább növelte hazánk nemzetközi tekintélyét, erősítette a békés egymás mellett élés politikáját.

Kádár elvtárs olaszországi fogadtatására, a látogatás légköre és visszhangjára igen pozitív hatást gyakorolt, hogy olasz testvérpártunkkal rendezett a viszonyunk, testvérpártunk is üdvözölte, teljes mértékben támogatta Kádár elvtárs útját, és úgy értékelte, hogy az OKP számára is hasznos, segíti harcát.

Kádár János elvtárs találkozója a pápával mind a magyar állam és az egyház viszonya, Magyarország és a Vatikán kapcsolatai szempontjából, mind pedig nemzetközi szempontból igen jelentős és eredményes volt. A pápa is ennek tudatában fogalmazott jó hangvételő, nagy politikai érzékű tanúsító beszédében.

Andreotti és Leone, valamint a többi olasz vezető korrekt magatartást tanúsított. Államfőnek kijáró fogadtatásban részesítették Kádár elvtársat. A látogatás légköre mindvégig igen barátságos volt. Nagy körültekintéssel szervezték, meg és zavartalanul bonyolították le a programot.

Az olasz sajtó nagy figyelmet tanúsított a látogatás iránt, részletesen tudósított a látogatásról. A jelentősebb lapok, a televízió és rádió korrektil foglalkozott a látogatás jelentőségével. Nagy érdeklődést váltott ki és igen sikeres volt a sajtókonferencia is, amelyről az olasz hírközlő szervek, valamint a nemzetközi hírgyűrnökségek megfelelő terjedelemben tudósítottak.

Határozati javaslat:

A Politikai Bizottság

- jóváhagyólag tudomásul veszi Kádár János elvtárs olaszországi látogatásáról szóló jelentést;
- ajánlja a Minisztertanácsnak, hogy tűzze napirendre a jelentést és határozza meg az abból eredő feladatokat;
- egyetért azzal, hogy a jelentést az Elnöki Tanács tagjai is megkapják.

Budapest, 1977. június 10.

A jelentést összeállította:
Nagy János
/Nagy János/

A jelentést jóváhagyta:
Kádár János
/Kádár János/

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 5. cs. 720. ó. e. (1977. június 14.) 2. 18-29. (Magyar Országos Levéltár - Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottság Politikai Bizottsága)

2.

A Minisztertanács 1977. június 16-ai ülése Kádár János olaszországi és vatikáni látogatásáról

A Minisztertanács 1977. június 16-ai ülésének 1. napirendi pontja

1./ Jelentés Kádár János elvtársnak, az MSZMP KB első titkára, az Elnöki Tanács tagja olaszországi és vatikáni látogatásáról.

Előadó: Puja Frigyes
A vitában részt vettek:
Borbándi János
Aczél György

Puja Frigyes tájékoztatja a Minisztertanácsot, hogy Kádár János elvtárs látogatását az olasz vezetők is nagyjelentőségűnek minősítették. A látogatással minden olasz politikai erő, közöttük a Kommunista Párt is egyetértett. Kádár elvtársat államfőnek kijáró protokollal fogadták. A tárgyalásokon a kétoldalú kapcsolatok minden fő témája szóba került, a gazdasági kérdések hangsúlyozottan szerepeltek.

A FIAT vezérigazgatója közölte, hogy a gazdasági együttműködés fejlesztése érdekében 10 pontos javaslatot dolgoztak ki, amelyet magyarországi látogatásakor magával hoz.

A Vatikánban tett látogatás történelmi jelentőségű. VI. Pál pápa szívélyesen fogadta Kádár elvtársat. A pápa hangoztatta, hogy Magyarországon az állam és az egyház kapcsolata rendezett. Két megoldandó kérdést említett: a templomi hitoktatás és a szerzetesrendek ügyét. A pápa beszédét a magyar sajtó teljes terjedelemben közölte. Figyelemre érdemes, hogy VI. Pál pápa hasonló megnyilatkozást még nem tett. A pápa XXIII. János utódjának nevezte magát és ez új jelenség. Az ismert beszéd „nyitás” a szocialista országok irányában. A beszéd fogadtatása egyházi és hazai reakciók körében zavart keltett.

Borbándi János kérdezi, van-e lehetőség arra, hogy a FIAT javaslatainak lényegét mielőbb megismerjük, hogy a tárgyalásra felkészülhessünk.

Puja Frigyes elképzelhetőnek tartja a javaslatok lényegének megismerését.

Aczél György javasolja, hogy a Minisztertanács Kádár János elvtárs látogatásáról előterjesztett jelentést jóváhagyólag vegye tudomásul; fogadja el a határozat-tervezetet. Kéri a miniszter elvtársakat, hogy a gazdasági tárgyalásokra körültekintően és alaposan készüljenek fel.

A Minisztertanács az előterjesztést Aczél György összefoglalóját figyelembe véve, elfogadta.

A MINISZTERTANÁCS 3260/1977. sz. határozata

Kádár János, az MSZMP KB első titkára, az Elnöki Tanács tagja olaszországi és vatikáni látogatásával kapcsolatban

1. A Minisztertanács jóváhagyólag tudomásul veszi a külügyminiszter jelentését Kádár János elvtárs olaszországi és vatikáni látogatásáról.
2. A külügyminiszter, valamint az érintett miniszterek és országos hatáskörű szervek vezetői tegyék meg a szükséges intézkedéseket a látogatásból eredő feladatok elvégzésére.

Budapest, 1977. június 16.

Aczél György
/Aczél György/
a Minisztertanács elnökhelyettese

Jelzet: MOL XIX-A-83-a 635 jkv. (451. d.) 1977. június 16. - Magyar Országos Levéltár - Minisztertanács Jegyzőkönyvek és mellékleteik; az eredeti előterjesztés megtalálható: MOL XIX-J-1-j 1977. Olaszország 0032/81 (102. d.) Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium Visszaminősített TÜK iratok; valamint megtalálható még az előterjesztés és határozat: MOL XIX-A-83-b 3260/1977. (826. d.) Magyar Országos Levéltár - Minisztertanács Előterjesztések, határozatok.

3.

A római nagykövetség rejtjel távirata Kádár János vatikáni látogatása tárgyában 1977. június 10.

Szabó Ferenc, aki a június 9-i találkozón a pápa tolmácsa volt, elmondta Orosz elvtársnak, hogy a pápa rendívil megatódott Kádár János elvtárs elismerő szavai miatt. Kádár János elvtárs humanizmusa, realitás érzéke és az egyház iránt kifejezet tisztelete, megerősítette a pápában azt a reményt, hogy a Szentzséknak fáradhatatlanul folytatnia kell a megkezdett dialógust a megkezdett országokkal. Azt állította, hogy a találkozó után a pápa Casaroli-t a dialógus folytatására bízta, az eddig tanúsított fázados eredményeire hívta fel a figyelmet. Szerinte Casaroli a kapcsolatok teljes helyreállítását közelinek tartja.

Jelzet: MOL XIX-J-1-j 1977 Olaszország 117-131 0032/82 (102. d.) (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium Visszaminősített Tük iratok)

4.

Kádár János értékelő beszéde az MSZMP Központi Bizottsága 1977. június 22-ei ülésén

Gyenes Andrásnak a KB külügyekért felelős titkárának az előterjesztése

Kedves elvtársak!

A Központi Bizottság legutóbbi ülése óta eltelt rövid idő alatt is jelentős nemzetközi programot bonyolítottunk le párt- és állami kapcsolatainkban. Kádár János elvtárs hivatalos látogatást tett Olaszországban és a Vatikánban. Találkozóra került sor Nicolae Ceausescu elvtárral. Lázár György elvtárs Norvégiában és Finnországban tett hivatalos látogatást. Részt vettünk a Béke és Szocializmus folyóirat prágai tanácskozásán, valamint a szocialista országok testvérpártjai párt- és tömegszervezeti kérdésekkel foglalkozó KB titkáraink varsói értekezletén. Pártküldöttségünk, illetve pártmunkásküldöttségünk tett eleget a lengyel, a koreai, az angol, a francia, az olasz és a svéd testvérpárt, továbbá a Belga Szocialista Párt meghívásának. Megfigyelővel képviseltettük magunkat a Francia Szocialista Párt kongresszusán. Hazánkba látogatott Luis Corvalán elvtárs, a Chilei Kommunista Párt Központi Bizottságának első titkára, Sztane Dolanc elvtárs, a jugoszláv testvérpárt Végrehajtó Bizottságának titkára, a kolumbiai, a perui és az iráni testvérpárt főtitkára, illetve első titkára, továbbá 1966 óta első ízben a Japán Kommunista Párt Központi Bizottságának küldöttsége. Fogadtuk a Jemeni Népi Demokratikus Köztársaság párt- és kormányküldöttségét, továbbá [Rudolf] Kirchschräger osztrák államfőt.

A nemzetközi tanácskozásokról és a látogatások során folytatott tárgyalásokról a Központi Bizottság tagjai a szokásos módon írásos tájékoztatást kapnak, illetve részben már kaptak is. A következőkben Luis Corvalán elvtárs magyarországi látogatásáról, Kádár János elvtárs olaszországi útjáról és a Vatikánban tett látogatásáról, valamint Kádár és Ceausescu elvtársak tárgyalásairól kívánok szólni. [...]

Kedves Elvtársak!

Kádár János elvtárs, mint az MSZMP Központi Bizottságának első titkára és az Elnöki Tanács tagja, június 7-9. között Andreotti miniszterelnök meghívására tett hivatalos látogatást Olaszországban.

A magyar-olasz kapcsolatokat Kádár elvtárs és az olasz vezetők egyaránt kedvezően értékelték, úgy ítélték meg, hogy azok megfelelően fejlődnek. Egyet értettek abban, hogy szükség van a gazdasági együttműködés bővítésére, ennek érdekében jobban meg kell ismerni egymás gazdasági lehetőségeit, és nagyobb figyelmet kell fordítani a fejlettebb formákra, így a termelési kooperációra és a harmadik piacon való együttműködésre. Az olasz fél egyetértett azzal a magyar felvetéssel, hogy a két ország tervező szervei teremtsenek kapcsolatot egymással és a kormányközi gazdasági vegyes bizottság munkájában, vegyenek részt a nagy olasz konszernek képviselői. A maguk részéről javasolták a tudományos együttműködés, az egyetemek közötti és a sport kapcsolatok erősítését. Kijelentették, hogy készek elősegíteni a kulturális cserében meglévő aránytalanságok csökkentését. Az olasz parlament mindkét házának vezetői egyetértettek a parlamenti kapcsolatok kiépítésére vonatkozó magyar javaslattal.

Az olasz állami vezetők a tárgyalásokon tájékoztatást adtak az ország helyzetéről. Aláhúzták, hogy a legnagyobb problémát a nehéz gazdasági helyzet, a munkanélküliség és az infláció, továbbá a belpolitikai stabilitás hiánya, a fokozódó terrorizmus jelenti. Megítélésük szerint ugyanakkor a gazdasági helyzet javítására tett kormányintézkedések némi javulást eredményeztek.

A legfontosabb nemzetközi kérdésektől folytatott eszmecsere során az olasz vezetők egyetértettek az enyhülés folytatásának szükségességéről kifejtett magyar állásponttal, és hangsúlyozták Olaszország érdekeltségét a béke megőrzésében. Kijelentették, hogy Magyarországhoz hasonlóan elő kívánják segíteni a belgrádi találkozó eredményességét, a Helsinkiben megkezdett munka folytatását. Bár olasz megítélés szerint a Földközi - tengeri térség biztonságát külön is figyelembe kell venni az európai biztonsági keretében, Belgrádban nincs szándékuk - ezt a kérdést kiélezni, hogy ne tértésék el a találkozót eredeti céljától.

Az olasz vezetők aláhúzták a leszerelési intézkedések szükségességét, Olaszország ezekben való érdekeltségét, és kifejtették azt a véleményüket, hogy nem csak nukleáris, hanem a hagyományos fegyverek csökkentését is szorgalmazni kell, mivel a NATO megítélése szerint ebben nincs egyensúlyi helyzet. A szovjet-amerikai viszony jelentőségét méltatva utaltak [Jimmy] Carter elnöknek a tőkés világ londoni csúcstalálkozóján elmondott optimista hangvételű beszédére, ami olasz megítélés szerint azt tükrözi, hogy [Andrej] Gromiko és [Cyrus] Vance genfi megbeszélésein tovább léptek annál, mint amit nyilvánosságára hoztak.

Az Olasz Kommunista Párt vezetőivel folytatott megbeszéléseken a pártjaink közötti kapcsolatok, valamint a nemzetközi kommunista és munkásmozgalmak vitás kérdései kerültek szóba. Kádár és Berlinguer elvtársak a két testvérpárt közötti kapcsolatokat egyaránt jónak minősítették, és egyetértettek azok továbbfejlesztésének, a szolidaritás erősítésének szükségességével. Kádár elvtárs hangsúlyozta, hogy pártjaink a nemzetközi kommunista és munkásmozgalmak egészéhez tartoznak, szolidaritásukat senki sem bonthatja meg, nem engedhetjük meg, hogy bárki éket verjen a Magyar Szocialista Munkáspárt és az Olasz Kommunista Párt, tágabb értelemben a szocialista és a tőkés országok testvérpártjai közé. Berlinguer elvtárs egyetértett azzal, hogy szükséges alaposabb eszmecsere folytatni a nemzetközi kommunista és munkásmozgalmak néhány vitás kérdéséről és elfogadta Kádár János elvtárs magyarországi látogatásra szóló meghívását.

Olasz testvérpártunk vezetői nyomatékosan hangsúlyozták, hogy egyetértenek Kádár elvtárs olaszországi látogatásával, elégedettek a tárgyalások eredményeivel. Úgy vélik, hogy a rendezett és fejlődő magyar-olasz kapcsolatok számukra is hasznosak. Megítélésük szerint Kádár elvtárs vatikáni látogatása, a magyar állam egyházpolitikája azt a felfogásukat igazolja, hogy lehetséges a párbeszéd a kommunisták és katolikusok között.

Kádár János elvtárs a Vatikánban több mint egy órá, közvetlen hangú, négyezemközi megbeszélést folytatott VI. Pál pápával. Elismeréssel szólt arról, hogy a Vatikán és személy szerint a katolikus egyház jele sokat tett a béke megszilárdításáért, az enyhülés kibontakoztatásáért. Méltatta a Vatikán megbízottainak türelmét és rugalmasságát a magyar féllel folytatott tárgyalásokon és a Pápa döntését, amellyel megoldotta az esztergomi prímási szék betöltését. Hangsúlyozta, hogy mindez elősegítette a magyar állam és a katolikus egyház viszonyának rendezését.

VI. Pál pápa kifejtette azt a véleményét, hogy ez a látogatás egy hosszabb, pozitív időszak munkájának betetőzését jelenti a magyar állam és a Vatikán kapcsolataiban. Hangsúlyozta, az egyháznak őszinte szándéka, hogy ténylegesen elősegítse a szociális haladást, amelynek magyarországi eredményeit nem vonja kétségbe. A megbeszélésen említett tett a templomi hitoktatás és a Magyarországon működő szerzetesrendek kérdéséről, és kérte, hogy ezeket a szokásos kétoldalú találkozókra tűzzük napirendre.

A magyar állam és a Vatikán közötti diplomáciai kapcsolatok ügye a találkozón közvetlen formában nem merült fel. Egyetértés volt abban, hogy továbbra is fenn kell tartani az eddig kielégítőnek bizonyult kapcsolati formákat az Állami Egyházügyi Hivatal és a Vatikán megbízottai között.

Összefoglalva azt állapíthatjuk meg, hogy az olaszországi és a vatikáni látogatás minden szempontból elérte a kitűzött célokat, és eredményes volt.

A találkozás az olasz vezetőkkel megfelelően demonstrálta a két ország közötti széleskörű kapcsolatokat, a tárgyalások megerősítették a kölcsönös szándékok az együttműködés tovább fejlesztésére. A megbeszélések eredményeként a kapcsolatok további élénkülése várható. Figyelembe véve, hogy Magyarország és Olaszország más - más politikai, katonai, illetve gazdasági szövetségi rendszerhez tartozik, azt is hozzá tehetjük, hogy a látogatás jelentősége túlnő a két ország viszonyán, hozzájárul a különböző társadalmi rendszerű országoknak a békés egymás mellett élés elvein alapuló kapcsolataink fejlesztéséhez, az európai enyhülés folyamatához is.

A pápával folytatott megbeszélés egyaránt nagy jelentőségű a magyar állam és az egyház viszonya, szövetségi politikánk, valamint a békés egymás mellett élés, az európai biztonság megszilárdítása szempontjából. Egyidejűleg hozzájárul a katolikus magyar emigráció reakció köreinek visszaszorításához. A találkozó lényege ezen túl jelentőséggel bír mind a szocialista országokban, mind, pedig azokban a tőkés országokban, ahol a kommunisták és a katolikusok közötti viszony kérdése különösen fontos.

[...]

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Tisztelt Központi Bizottság! Kedves Elvtársak!

Én az első napirendi pontnál elnököltem, s mivel akkor nem akartam visszaélni a helyzettel, ezért most az ügyrendet egy kicsit megsértve, két napirendi kérdéshez is szeretnék hozzá szólni. Ha megengedik, néhány dologban a nemzetközi kérdésekhez és a tagkönyvcserre néhány kérdéséhez.

Gyenes elvtárs beszámolóját a nemzetközi kérdésekről egyetértéssel és jó érzéssel, mint a Központi Bizottság minden tagja, tudomásul vettem. Néhány momentumra azonban szeretnék visszatérni; talán bizonyos mértékig kiegészíteni néhány elemmel az elhangzottakat.

Az utóbbi időben engem nagyobb mértékben aktivizáltak a nemzetközi munkában, mint korábban - vagy aktivizálódtam - a szükségszerűségnek megfelelően. Elég sok személyes tapasztalatra tettem szert a legkülönbözőbb partnerekkel folytatott tárgyalásokon idehaza is és külföldön is. Engedjék meg, hogy a legfontosabb benyomásaimról is szóljak. Nekem az a tapasztalatom szocialista partnereknél is, hogy a Magyar Szocialista Munkáspárt és a Magyar Népköztársaság nemzetközi tekintélye komolyan megalapozott és megnövekedett egy régebbi korszakhoz képest. És el ne felejtjük, hogy ezt minek köszönhetjük. Ezt annak a hallatlan nagy, nehéz és áldozatos munkának köszönhetjük, amit a magyar kommunisták az elmúlt évtizedekben végeztek, amit a párt irányításával és a pártot követve a magyar munkásosztály és a magyar dolgozó nép véghez vitt. Mert összességében ez hallatlanul nagy dolog volt. A tőkés partnereknél lehet érezni, ők igenis tudomást szereztek arról, hogy Magyarországon a '956 végi helyzethez képest a pártnak, a munkásosztálynak, a népek sikerült radikálisan és gyökeresen megfordítani a helyzetet. Pártunknak és népünknek nagy politikai eredményei vannak. A gazdasági és a kulturális építés nagy eredményeit is ismerik nemzetközileg. És elismerik! Természetesen jó érzés ezt érzékelti és tudomásul venni. Ebből következik az egyszerűbb következtetés; nemzetközi munkát eredménnyel a nemzetközi kommunista mozgalomba is és külpolitika terén is egyetlen egy esetben végezhetünk, ha itthon a soros feladatokat becsüljük és kielégítő eredménnyel megoldjuk. Ha ezt tudjuk folytatni, akkor van mit képviselni a külpolitika, a nemzetközi munkásmozgalmak síkján, ha itt nem tudunk megfelelően előre haladni, akkor a nemzetközi tárgyalásokon sem lehet a szavunknak kellő súlya.

Most egyes konkrét dolgokról: annak idején, amikor készültünk az ausztriai útra, - mivel az ilyen reláció új volt nálunk - itt az apparátusban elvtársaink egy része kezdett belekeszteni, hogy így-úgy-amúgy, mit fog ez az osztrák út jelenteni. És akkor én egy picit csitító szándékkal kértem őket, hogy nézzük reálisan ezeket a dolgokat. Szűk körben én ezt úgy értettem: itt a nemzetközi helyzet alakulása a döntő az osztrák meghívás, és a kor követelményei szerint alakult ez így. Központilag úgy mondtam, hogy Kreisky meghívott engem, mert mit csináljon? Egy kis józanság ezekben a nemzetközi kérdésekben nem árt. Mindjárt hozzáfűzöm: el tudom képzelni, hogy az osztrák meghívás a Kreisky fejében született meg, de azt nemzetközi konzultáció előzte meg. Nekik is meg vannak a saját körök és bár azt mondták, hogy - és azt hiszem így is van - az Osztrák Köztársaság semleges ország, de azért ilyen lényeges politikai lépéseket az amerikai nagybáccsival való tanácskozás nélkül ők nem tesznek.

Hasonló benyomásom van az olasz meghívással kapcsolatban. Ennek olyan módon is nagy feneket kerítettek, hogy ez az első ilyesfajta találkozó a Magyar Népköztársaság egy képviselője és egy NATO ország kormány között. Andreotti miniszterelnököt én annyira nem ismerem, mint Kreisky, de olyan benyomásom van, mintha nem az ő fejében született volna meg a meghívás gondolata, - ez is konzultáció eredménye. Miért emlegetem ezt elvtársak? Amiért emlegetem ezt elvtársak az, hogy ilyen munkát kell végezni, ez a helyzet követelménye, de rendszeren és normálisan kell ezt nézünk. Úgy tűnik, hogy az ilyen meghívások, és politikai akciók mögött több tényező van. Feltétlenül van osztrák és olasz részről is érdekeltség abban, hogy a Magyar Népköztársasággal fejlesszék, bővítsék a kapcsolataikat mind gazdasági, mind más tekintetben, - még politikai érdekeltség is fenn áll részükről és gazdasági érdekeltség is. Azon kívül ez beillesztendő a mi

részünkről szemben álló nagyobb egység szándékaiba, mert ezt valahogyan a NATO - körök is tudomásul vették, azt hiszem és támogatták, bizonyos számításokkal - magától értetődik. Az előbb beszéltem arról, milyen jól esik, hogy van becsülete pártunknak és országunknak külföldön, még a nyugati világban is, de már néha feltűnően méltatják a mi eredményeinket és nem célzás nélkül. Egy kicsit szembe akarják állítani a mi politikánkat más szocialista országok politikájával, azzal a szándékkal, hogy differenciáljanak közöttünk. Azért ezt is tartásuk mindig észben, mikor hasonló relációról van szó.

Az olasz kormány képviselőivel folytatott tárgyalásokról még csak annyit szeretnék megjegyezni, hogy ott a különböző programpontok keretében volt alkalom, illetve teremtettek alkalmat arra, hogy az olasz gazdasági élet igazi gazdáival is találkozzunk, a FIAT-konzern vezető képviselőivel és másokkal is. Itt meg szeretném említeni, hogy ezek már kevésbé fejezik ki magukat diplomatikusan. Például a FIAT-konzern vezérigazgatója kifejezetten neheztelését érzékeltette, hogy mi szívesebben dolgozunk a nyugat-németekkel, mint velük. Tehát egy bizonyos rivalizálás is folyik ezek között természetesen. Ezt nekünk figyelembe kell venni, és a mi népünk javára hasznosítani kell. Ezeknek az embereknek én megmondtam, hogy mi itt nem a monopólium hívei vagyunk, de az az igazság, hogy a nyugat-németek fűgőbbek, javaslataik jobbák, és ebből következik az, hogy a nyugat-német reláció erősebb. A FIAT-konzern vezetője mondotta, hogy ő készül Magyarországra és tíz konkrét javaslatot fog hozni. Én nem tudom, milyen javaslatokra készül, csak a gazdasági vonalon dolgozó embereink is készüljenek fel ezekre a találkozókra, és vegyék tudomásul, hogy a tőkésekkel nem tudunk gazdasági együttműködést bonyolítani olyan lassú tempóban, amihez szokva vagyunk a szocialista országok viszonylatában. Ők, ha konkrét javaslatot tesznek, akkor nekünk konkrét válaszokat kell adni és nem két és negyedév múlva. Erre szerettem volna felhívni a figyelmet megismételve azt, hogy olasz részről a gazdasági tényezők részéről is van szándék és érdekltség a Magyarországgal folytatott gazdasági kapcsolatok bővítésére, részünkről is fenn áll a szándék és az érdek és dolgozzunk, hogy ez érvényesüljön is. Azt hiszem, nem kell nagyon magyarázni, nekünk milyen fontos érdekünk fűződik ahhoz, hogy ne csak az NSZK-val bővüljön a forgalmunk; ehhez politikai érdekünk is fűződik.

A másik: a Vatikánról szeretnék néhány szót szólni. Amikor ez a római meghívás realizálódott, és a Politikai Bizottság úgy döntött, hogy eleget kell tenni, felmerült a szokásos kérdés; beköszönni a Vatikánba, vagy nem beköszönni. Végül a Politikai Bizottság úgy döntött, hogy igen, tegyünk látogatást a Vatikánba is, - kiindulva abból, hogy a mi pozíciónk nem rossz, védhető, magában a Vatikánban is védhető és védhető a közvélemény előtt is úgy idehaza, mint nemzetközi síkon. Így került sor erre a találkozóra.

Az úgynevezett pápai magánkihallgatás nagyon jó szellemű volt, nagyon reális és megfelelő tárgyalás folyt le a pápával. A Vatikán a külsőségekre is súlyt helyezett. A magánkihallgatás befejezése után kint pápai kamarások ácsorogtak, akik ugyan felkísértek bennünket a pápához, de részt nem vettek a tárgyaláson és azok közül mondja az egyik, hogy ő 30 éve szolgál itt, és még ilyen hosszú időtartamú magánkihallgatásra nem emlékszik. Ezzel csak azt akarom érzékeltetni, hogy a pápa erre is súlyt helyezett. És nem csak az én, vagy a mi szép szemünk miatt helyezett súlyt a pápa erre a vizitre, hanem azt hiszem messzemenő politikai szándékainak felelt ez meg.

Meg kell mondani, hogy a megbeszélés során komoly kijelentéseket tett a pápa, és ott volt az ő külügyminiszterük is Casaroli. Két ember vett részt a tárgyaláson, tőlünk Puja elvtárs. A leglényegesebb mondanivalója a pápának az volt, hogy elismerte a magyar kormányzat tevékenységét, amit a nép jólétének emelése érdekében tesz. Ez az ő zsargonja szerinti fogalmazás, de a szocialista építés eredményeit ismerte el. Kérte, hogy kezeljük megértéssel az egyház problémáit, gondjait és kategorikusan kijelentette, hogy ők kések mérlegelni, a magyar állam problémáit is tekintetbe venni minden kérdésben, amiben számukra lehetséges. Ez - mondjuk a legfontosabb mondanivalója volt a pápának. Utána elhangzott a pápai beszéd. Ezt a beszédet hallgatva gondolkodtunk, mit csináljunk mi ezzel? Tudott dolog, hogy az ő hivatalos lapjuk, a vatikáni magyar közlöny már este kiadja. Azon kívül a pápa tüntetőleg aláírva átadta nekem a beszédet az elhangzás után, ami azt jelenti, belátásunkra bizza, hogy mit csinálunk vele. Az a meggyőződés alakult ki közöttünk - amennyire lehetséges volt, az itthoniakkal is kontaktusba léptünk - hogy vegyünk egy mély lélegzetet, vezessünk be egy újítást és publikáljuk ezt a pápai beszédet, lényegében csonkítás nélkül. És ténylegesen nem csonkítottuk a beszédet. Miért határoztunk mi így? Elvtársaim, én azt hiszem, hogy ennek megvan a jelentősége magyar vonatkozásban is, a mi belső munkánk szempontjából is. Nem akarom itt részletezni, de azoknak az embereknek, akik hívők és ugyanakkor tisztességes állampolgárok akarnak lenni, és egyetértenek a szocialista céltűzésekkel, ez egy óriási segítséget, lelkiismereti feloldást jelent, vagy mi az ördögöt. Másképp tudnak nézni most már a közös ügyeinkre. Ennek tehát ilyen szempontból is van jelentősége. Mi a párt befolyását nagyjából ismerjük, de az egyházak igazi befolyását csak becsülgetjük. Van befolyásuk az egyházaknak még Magyarországon. Nem is csak klerikális emberekre.

Másrészt azért is gondoltuk, hogy publicitást kell adni ennek a pápai beszédnek, mert a magyar viszonylaton túl - azt hiszem nagyobb túlzás nélkül mondhatjuk - van egy bizonyos történelmi jelentősége. Ha emlékeznek erre a beszédre, a pápa utalva a kritikára, a pápa oldalról jelentkező kritikára, a meg nem értésre, tehát a kétezer év tapasztalataira hivatkozva foglalt állást a magyar állam és az egyház viszonyában. Mi úgy gondoljuk, hogy ez nem csak Magyarországnak szól, hanem egy új valami. Azon kívül a pápa, úgy tűnik nagyon gondosan mérlegelve a helyzetet és a várható fogadtatást, fontosnak tartotta - azt hiszem nagyobb mértékben, mint eddig bármikor tette - kimondani és hangsúlyozni a II. zsinat elődje a XXIII. János lépéseit és azokra visszavezetve tette le most a garast nagyobb mértékben, egy szocialista ország állam-egyház viszonyának kérdésében. Ezért gondoltuk, hogy ezt helyes itt publikálni. Mivel ott nyilvánosan csak a pápa beszélt, én abban a meggyőződésben, hogy ebben egyet fognak érteni az elvtársak, az utána következő sajtókonferenciát felhasználtam, hogy nyilvánosan is mondjak valamit abból, amit én a pápának kénytlen voltam mondani: mi úgy tekintünk ezekre a kérdésekre, és arra rendezkedtünk be, hogy ez az új állam, ami ma Magyarországon van, és az egyház nemzedékeken át együtt fog még élni és meg kell találnunk a modus vivendi-t. Meg kell találnunk azokat a járható utakat, ami a tisztességes, becsületes magyar népköztársasági állampolgárnak - aki egyben hívő is - kell ahhoz, hogy rendesen, normálisan tudjon élni és dolgozni. Szükségessé tartottam, hogy a pápa ne csak fülbesúgási alapon szerezzen erről tudomást, hanem mi vállaljuk nyilvánosan is, ha ilyesmiket mondunk. És persze ugyan ezt demonstráljuk azzal is, hogy a pápa beszédét is publikáltuk.

Még egy érdekességet szeretnék megemlíteni. Mielőtt odautaztunk volna, előző csütörtökön a szovjet nagykövetségen fogadás keretében találkoztunk Lékai érsekkel, aki oda jött. Volt ott egy beszélgetés - egyébként Bartha püspökkel is beszélgettünk ott egy negyedórásckát. Közben Lékai azt mondja, hogy ha adódik alkalom, adjam át üdvözlötét a pápának. Mondom, hogy egy elég szokatlan megbízás, de ha lehetőség lesz rá, én át fogom adni. A pápával olyan módon ment a beszélgetés, hogy ez lehetséges volt. Mondtam neki: nem tudom, hogy a diplomácia itt mit diktál, de van egy ilyen ügy: én csütörtökön találkoztam az esztergomi érsekkel, aki megkért, és én átadom Önnek az ő üdvözlötét. Azt mondja, hogy ez a diplomáciában talán új, de folytassuk, és ő megkér engem, hogy adjam át Lékainak az ő üdvözlötét, és közöljem vele, hogy ő többes számban beszél persze - mi teljes mértékben támogatjuk azt, amit ő Magyarországon csinálnak. Ebbe azért értsék bele az érsek népfront kongresszusi felszólalását és sok minden mást is. De ennek van jelentősége. Most ezzel a megbízatással a tarsolyban azon gondolkodtam, hogy mit csináljak? Érdeklődtem és megtudtam, hogy Lékai, Ilyás érsek és Cserháti hétfőn valami megbeszélésre mennek az Egyházügyi Hivatalba. Én ezt, mint alkalmat felhasználtam és előbb Lékai érsekkel beszéltem külön, utána, pedig együtt hármunkkal; megköszöntem hozzá járulásukat az állam és az egyház viszonyának rendezéséhez. Természetesen külön iljásnak is, - akinek szintén megvannak az érdemei, nagyon tisztességes partnerünk volt, amikor ő vezette a püspöki kart - és Cserhátnak is.

Azért is akartam vele találkozni, hogy megmondjam neki és érzékeltessem: nem új világ kezdődik mostantól kezdve Magyarországon, hanem azt kell folytatnunk, amit eddig csináltunk. Felhívtam a figyelmet arra: a pápa is úgy fejezte ki magát, hogy ez egy bizonyos munka befejező aktusa és lezárása. Ezt azért mondtam, nehogy félreértés legyen, hogy holnapról kezdve nem tudom miket fogunk Magyarországon csinálni az egyházpolitikában. Ő meg is értette. Mondtam, hogy a pápa volt olyan szíves és a mi képviselőnk, Miklós Imrét megdicsérte, korrek partnernek tartja, - én is megdicsértem Casarolit, meg a Poggi érseket, meg a [Giovanni] Cheli-t mondván, hogy nagyon szíves tárgyaló partnerek - így dicsértem a pápánál őket - de javukra írtam, hogy amely dolgokban megegyeztünk, azt mindkét fél részéről korrekten tartják és ezt kell folytatnunk.

Elmondtam ezeknek az érsekeknek is, hogy a diplomáciai kapcsolat kérdése szóba került a Vatikánban, csak éppen vatikáni módon. Volt ott egy francia nemzetiségű érsek, a Vatikán protokoll főnöke, aki az egész procedúrát vezényelte, és amikor vezetett a könyvtár irányába, termékeny mentünk át, egy teremben megállt és mondta, hogy ez a trónterem. Mutatta az egyetlen bútoradarabot, amit egyébként is láttam, és az egy trón volt. Mondja, hogy a pápa itt szokta átvenni a diplomáciai megbízóleveleket. És ha majd egyszer a Magyar Népköztársaság megbízottja is jön, itt fogja tőle a pápa átvenni a megbízólevelet. Mondtam: köszönöm, ez világos, mehetünk tovább érsek úr, ezt értettem. A pápa is felvetette - de még tapintatosabb módon - hogy a magyar kormány meg van-e elégedve a Vatikán és a kormány között kialakult kapcsolat rendszerével. Én mondtam, hogy nagyon meg vagyunk elégedve és ezt a rendszert, kérjük, hogy tartsa fenn a pápa is. Többet nem is beszélünk a diplomáciai kapcsolatok kérdéséről.

Még egy dolgot szeretnék említeni ebben a témakörben. Felhasználtam az alkalmat és egy rövid találkozót szerveztünk az Egyházügyi Hivatal valamennyi beosztottjával. Én ott megköszöntem sokévi nehéz munkájukat, amivel hozzá járultak ehhez az ügyhöz, és felhívtam a figyelmüket arra, hogy nem katolikus napok következnek Magyarországon, nehogy ilyen félre értés legyen. Még a sajtókonferencián is kaptam egy jó kérdést, és megmondtam, hogy a protestáns egyházakkal előbb rendezte a magyar állam a viszonyát, és gondolom Mindszenty-féle ügynek köszönhetően itt csak később rendeződhetett. Ezt ott nyilvánosan mondtam. Magyarországon az állam és az egyház viszonya az állam és az egyházak viszonyát jelenti, nem úgy, mint a Vatikánban, mert ott csak a katolikus egyházat értik. Ennyit szerettem volna mondani ezekről a dolgokról.

Gondolom, talán egyetért a Központi Bizottság ezekkel a kiegészítő mozzanatokkal is.

[...]

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 4. cs. 150. ő. e. (1977. június 22.) 28, 31-34, 68-74. (Magyar Országos Levéltár - Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága)

1977. június 27.

Kádár János elvtársnak esősorban a pápával történt találkozása keltett érdeklődést.

A Francia Nemzetgyűlés néhány elnökhelyettesével beszélgettem. Andrieux kommunista elnökhelyettes, nagyon fontosnak tartja a kommunista mozgalom napi agitációja szempontjából a magyar egyház, a Vatikán és a magyar állam közötti viszonyt, lelkes elismeréssel nyilatkozott Alaninnatt, a Szocialista Párt elnökhelyettese is; Brocard, Giscard-párti elnökhelyettes, mint hívó katolikus külön nagyra értékelte az egyház és az állam rendezett viszonyát, a római találkozót; Fritsch asszony, kormányhíradó radikális elnökhelyettese és Thome-Patenotre baloldali radikális, volt elnökhelyettes érdeklődéssel fogadták a tájékoztatót, de értékelhető kommentárt nem fűztek hozzá. Valamennyi megígérte, hogy pártjuk képviselőit tájékoztatják a hallottakról. Az angol nagykövetet az is érdekelte, hogy Magyarországon van-e olyan befolyása a katolikus egyháznak, mint Lengyelországban. A nuncius lelkesen beszélt a találkozóról, megküldte a Vatikán olasz nyelvű sajtótájékoztatóit, a június 29-i MALÉV-vel felterjesztettem.

Beszélgető partnereim nem fűztek kérdést, vagy megjegyzést az olasz állam vezetőivel történt találkozókhoz, de a nemzetgyűlési elnökhelyetteseket meglepte, hogy Olaszország mennyivel fontosabb kereskedelmi partnerünk, mint Franciaország.

További beszélgetéseim lesznek. [Palotás Rezső nagykövet]

Jelzet: MOL XIX-J-1-j 1977 Olaszország 117-131 0032/87 (102. d.) (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium Visszaminősített Tük iratok)

6.

Palotás Rezső római nagykövet jelentése Kádár János római látogatásának vatikáni visszhangjáról 1977. június 29.

Már önmagában a látogatás bejelentésének a ténye is nagy figyelmet és várakozást keltett. Megállapítható, hogy a sajtó és hírközlő eszközök felfűtött várakozását teljes mértékben igazolta Kádár János elvtárs és VI. Pál pápa találkozásának eredménye.

Különböző vatikáni forrásokból származó értesülések szerint a pápa, továbbá Casaroli érsek és környezete meglepedettséggel és bizakodással értékeli Kádár elvtársnak a találkozón elhangzott megnyilatkozásait. VI. Pál a meghatódottság jóleső érzésével hallotta Kádár elvtárs elismerő szavait a békéért, a népek közötti együttműködésért eddig végzett munkálkodásáért.

Értesüléseink szerint Kádár elvtárs humanizmusa, állásfoglalásainak érvelési módja, a dialógusban résztvevő másik fél érdekeinek őszinte tiszteletben tartására irányuló törekvés kifejeződése igen kedvező befolyást gyakorolt a Szentszék vezetőire. Megerősítette a Vatikán leginkább illetékes vezetőit abban a meggyőződésben, hogy a dialógus történelmi szükségszerűsége csak a kölcsönös tiszteleten, a szocializmus értékeinek elismerésén, az eltérő érdekek kompromisszumán alapulhat. VI. Pál beszédében ezt a gondolatot nyíltan ki is fejezte, amikor hangsúlyozta: a Szentszék kész a továbbiakban is az eddig eredményeket hozó dialógus útját járni. Megítélésünk szerint így Kádár elvtárs vatikáni látogatása hozzájárult a római Kúriában realpolitikát kívánó pozíciójának megerősödéséhez.

Ugyanakkor, az előbb említett okok miatt, a találkozó ténye, főként a pápa Kádár elvtárs személyét illető elismerő szavai a Kúriai és az olasz főpapok konzervatív erőinek fenntartásait és nemtetszését váltotta ki. Az említett körök kételyeit és aggodalmait csak növelte, hogy Kádár elvtárs vatikáni látogatása időben csaknem egybeesett az erős kezűnek és hajthatatlannak tartott államtitkár helyettes, Benelli érseknek Firenzébe történő áthelyezésével. A konzervatív főpapi csoportosulás attól tart, hogy Benelli Kúriából történő eltávolításával nagyobb szerephez jut majd a kompromisszumokra hajlamos „gyengekezű” Casaroli, és akadálytalanabbul érvényesülhet a szocialista országok befolyása. A konzervatív erők az evangélium és a marxizmus kibékíthetetlen ellentétére hívják fel a pápa figyelmét, és a szocialista országokban élő egyházak nehéz helyzetét bizonygatják VI. Pálnak.

Még inkább riadalmat okoztak VI. Pál pápa Kádár elvtárs személyét illető elismerő szavai a kisszámú, a Szentszék maga tartására ma már befolyással alig bíró reakciós magyar pápai emigráció körében. Néhányan közülük egyenesen botránynak minősítik a pápa magatartását, és nyíltan bírálják a Szentszék és Casaroli tevékenységét. Tapasztalataik szerint azonban a Szentszék a legkevésbé sem törődik a disszonáns hangok figyelembe vételével.

Megítélésünk szerint Kádár elvtárs és a pápa találkozója fontos hozzájárulás volt a magyar egyház és az állam viszonyának elismertetéséhez is. VI. Pál elhangzott beszéde nyílt biztatást jelent a magyar főpapok számára: a Szentszék fontosságot tulajdonít, és nagyra értékeli az egyház s a magyar állam kiegyensúlyozott viszonyát, és nem ellenzi, hanem kívánatosnak tartja a jó viszony további fejlesztését.

Ez a pápai biztosítás megerősítheti a magyar főpapok állam iránti lojalitásának további kiteljesedését és megalapozhatja a további együttműködést. VI. Pál beszéde ugyanakkor hasznos érvet biztosít az állam és egyház viszonyának megromlására spekuláló egyházi reakció ellen.

Palotás Rezső
/Palotás Rezső/
nagykövet

Jelzet: MOL XIX-J-1-j 1977 Olaszország 117-131 0032/88 (102. d.) (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium Visszaminősített Tük iratok)

7.

Miklós Imre feljegyzései Aczél György részére Kádár János vatikáni látogatásának a nemzetközi sajtóban és a hazai egyházi lapokban megjelent visszhangjáról

Kádár János vatikáni látogatásának visszhangja a nemzetközi sajtóban és a hazai egyházi lapokban.

Mint ismeretes, Kádár János elvtárs olaszországi látogatása idején a nemzetközi sajtó a vatikáni találkozásra fordította a nagyobb figyelmet, és szenzációként kezelte az esemény részleteit. Tudósításaik bővelkedtek a találkozó különböző aspektusból való ismertetésében, többségük a realitások talján maradt, tartózkodtak mindennemű difomálió hangvéltől.

- A látogatás hangzatos címeiben és szöveg közötti megfogalmazásaiban az olasz sajtó járt az élen. A La Republica így ír a címlapon: „Történelmi fordulat a Vatikánban”, vagy az Il Popolo „Egy kelet-európai kommunista párt főtitkára első ízben tett látogatást a Vatikánban.” A katolikus Avvenire azt említi ki, hogy Magyarország volt az első a kommunista országok közül, amely 1964. évben a Szentszékkel megállapodást kötött.
- A Wiener Kirchen Zeitung külpolitikai szerkesztője - Peter Musyl, aki írásaiban egyáltalán nem szimpatizál hazánk egyházpolitikájával, így ír lapjában: „Ez a találkozás - az első pápai kihallgatás egy kommunista pártvezető funkcionáriusa számára, aki nem tölt be magas állami hivatal - kétségtelenül több volt, mint egy szinte már protokolláris szokás pusztá teljesítése.”
- A L' Osservatore Romano tudósításában a realitás és az objektivitás mellett erősen dominál a pápa és Kádár János egymás iránt tanúsított tiszteletének kiemelése. Ugyanezt, a Neue Zürcher Zeitung így fejezi ki: „Mindkét oldalon nem takarékoskodtak a barátságos szavakkal.” (Külön kiemeli, hogy „Egyetlen szó sem esett Mindszenty bíborosról, akinek akaratos alakja hosszú éveken át terhelte a viszonyt.”)
- A Le Monde külföldi bulletinjének vezércikke méltatja Kádár Jánosnak a 1956. utáni időszak konszolidálása érdekében tett munkásságát. Különösen hosszan értékeli a Vatikán felé való nyitást, amit a mostani látogatás tetőzött be. Itt idézi Kádár Jánost: „Ez a találkozás egy bizonyos korszakot lezár, és egy új korszakot megnyit.” Kiemeli továbbá a tudósítást, hogy a találkozással „VI. Pál igazolta keleti politikáját, melyet egy évtizede folytat, de amelyet egyes katolikusok tanácstalanul, néha zsémbesen fogadtak.”
- Elenyésző volt a találkozó ellen különböző formákban megnyilvánuló tiltakozó tevékenység kommentálása. Magniám római kereszténydemokrata parlamenti képviselő táviratban tiltakozott a pápánál a látogatás ellen. (SZER) Jobboldali fiatalok magyar ellenes röpcédulákat osztogattak a Szent Péter téren. (Új Kelet, Izrael). A SZER (aki a találkozó alatt tartózkodott a véleménynyilvánítástól) az Élő Egyház adásában most azt magyarázta, hogyan kell a pápa beszédét értelmezni. (Az elismerések csak szövirágok a további útra való célzás, pedig súlyos problémákat takar.)

Fábián Károlynak a Nemzetörben megjelent letargikus írása meghúzza a vészharangot Olaszország, Róma, a Vatikán és VI. Pál pápa felett. Ilyen stílusban kesereg „Róma már elesett. Kommunista polgármestere van”, vagy „Mi magyarok nem először kerülünk olyan helyzetbe, hogy aggodalommal figyeljük a vatikáni politikát.”

A magyar egyházi lapok először a rádió, a televízió adásából, majd a hazai központi sajtóból értesültek a vatikáni látogatás eseményeiről.

- A Magyar Kurír, a katolikus hírszolgálat június 10-én számol be elsőnek négy gépelt oldalon az olaszországi és a vatikáni látogatás részleteiről és közli az ott elhangzott beszédeket és nyilatkozatokat.

- *Az Új Ember* c. katolikus hetilap június 19-i száma „Kádár János a Szentatyánál” címmel és „A tapasztalatok igazolják a megtett utat” alcímmel ismerteti a látogatás körülményeit, és közli a pápa üdvözlő beszédét. A június 26-i száma „Távolabbra kell előre néznünk” címmel, Várkonyi Imre prépost, kanonoknak a látogatást, értékelő írását közli, melyben kiemeli, hogy két különböző nézetű ember történelmi találkozása több volt formális udvariassági látogatásnál. Az elmúlt tizennégy éves időszak lassú, nem látványos, kis lépései meghozták az eredményeket, melynek betetőzés volt ez a látogatás. A továbbiakban a lap Kádár Jánosnak a L’Osservatore Romano kérdésére adott válaszát közli és végül arról ad hírt, hogy Kádár János az ÁEH-ban találkozott Lékai László bíborossal, valamint Ijjas József kalocsai érsekkel és Cserháti József pécsi püspökkel, akiket tájékoztatott VI. Pál pápánál tett látogatásáról.
- *A Katolikus Szó*, a katolikus papi békemozgalom lapja jún. 19-i száma 27 soros gyorsírásban tájékoztat a vatikáni látogatásról, majd a július 3-i szám „Kölcsönös megértés - pozitív együttműködés” című szerkesztőségi írásban a 27 éves magyar katolikus papi békemozgalom szemszögéből vizsgálja a találkozó létrejöttét. Kommentárjában részletesen elemzi a mindkét részről elhangzottakat, és igazolva látja a békés építőmunkában folytatott tevékenységüket, sőt a találkozás igazolt, hogy 27 év óta jó úton járnak.
- *A Reformátusok Lapja* június 26-i számában „Kádár János Olaszországban” címmel - kommentár nélkül - szó szerint közli a L’Osservatore Romano és a Corriere della Sera tudósítóinak kérdéseire adott válaszokat, valamint a pápa üdvözlő beszédét.
- *Az Evangélikus Élet* méltatja találkozását jelentőségét, megállapítja: „A pápa nagyra értékelt a magyar népnek az emberiség egyetemleges érdekei védelméért, a békéért, a népek társadalmi és gazdasági előrehaladásáért tett erőfeszítését.” A továbbiakban idéz Kádár János válaszából, amit a protestáns vallások magyarországi helyzetére, vonatkozó kérdésre adott. Végül megállapítja, hogy az evangélikus egyház jó úton jár, amikor „hitéleti célkitűzései belesimulnak az állami társadalmi érdekeibe.”
- *Az Új Élet* c. izraelita lap „Az enyhülésért” című vezércikkében Brezsnyev Franciaországban tett látogatásával foglalkozva, értékeli Kádár János olaszországi útját, valamint az NSZK-ba tervezett látogatását, de a vatikáni látogatásra külön nem tér ki.

Megállapítható, hogy a hazai egyházi lapok a vatikáni találkozással kapcsolatban eddig elsősorban a központi sajtóban megjelent írásokat ismételték. Kiemelkedik az írásokból a *Katolikus Szó* és az *Evangélikus Élet* szerkesztőségi cikke, mely helyesen kapcsolja össze a látogatást a papi békemozgalom 27 éves működésével, illetve az evangélikus hívőknek a szocializmus építésével, egyező hitelveikkel. Hasonló szellemű Várkonyi Imrének az *Új Ember* részére adott nyilatkozata.

Várható, hogy az időszakonként megjelenő egyházi lapok csak későbbi számukban foglalkoznak a látogatással. Várható továbbá az is, hogy a hazai egyházi lapok még számos esetben visszatérnek a látogatás tapasztalataira.

Budapest, 1977. július 4.

* * *

Feljegyzés
Aczél György elvtárs részére

1. Lékai László bíboros július 1-én haza érkezett római útjáról, ahol részt vett a bíborosi konzisztórium ülésén. Elmondotta, hogy a Vatikánban élénken érdeklődtek Kádár János és VI. Pál pápa közötti találkozás hazai visszhangjáról. Lékai bíboros tájékoztatta Casaroli és Poggi érseket arról, hogy Kádár Jánossal találkozott az Állami Egyháziügyi Hivatalban és hogy a püspöki karban és a katolikus közvéleményben nagyon jó hatást váltott ki Kádár János és a pápa találkozója.

Lékai bíboros a továbbiakban arról tájékoztatt, hogy a Vatikánban is nagyon pozitívan értékeli a magas szintű találkozót. A jelenlévő bíborosok közül többen gratuláltak és kifejezték pozitív értékelésüket az eseményről. Az újonnan bíborossá kreált cseh-szlovák Tomasek élénken érdeklődött a magyarországi viszonyok felől, és kifejezte reményét, hogy náluk is hasonlóan fognak alakulni a dolgok.

2. Lénárd Ödön piarista szerzetes ügyéről konzultáltam Lékai bíborossal, aki egyetértett azzal, hogy Lénárd Rómába hívásával kapcsolatban érintkezésbe lépünk Casaroliékkal. Lékai véleménye szerint is helyes lenne, ha Lénárdot mielőbb Rómába rendelnék. Megemlítette, hogy a piarista rendnek Európán kívül több olyan intézménye van, ahol jól tudnák foglalkoztatni Lénárdot.

Lékai bíborossal folytatott konzultációval párhuzamosan római nagykövetségünk útján érintkezésbe léptem Casaroli érsekkel. Javasoltam, hogy július 4-10. között Straub István elnökhelyettes és Poggi érsek találkozzék Rómában a Lénárd ügygel kapcsolatos teendők egyeztetése céljából. Választ még nem kaptam.

Budapest, 1977. július 4.

Miklós Imre
/Miklós Imre/

MOL XIX-A-2-ad AGy/0045/77 (8. d.) (Magyar Országos Levéltár - Minisztertanács Titkársága, Aczél György miniszterelnök-helyettes iratai)

8.
Részlet Palotás Rezső római nagykövet jelentéséből: Kádár János olaszországi látogatásának visszhangja 1977. szeptember 28.

Kérem véleményezze a Sajtófőosztálynak megküldeni. Ez azonban ne a nagy, általános tanulságokat vizsgálja csupán, hanem azt, hogy

- milyen tapasztalatok vannak a római nagykövetség tájékoztató és propaganda tevékenységéről, amelyet a legfelsőbb szintű találkozót megelőző munka és az azt követő hasznosítás időszaka adott.
- miképpen kell ilyen látogatásokat a jövőben más viszonylatokban e téren előkészíteni, segíteni és felhasználni .

Nem sajtó téma. A Sajtófőosztály készítette összefoglalót az MSZMP KB Agit. Prop. részére a látogatás sajtójáról.

[...]

Nagy hatása volt a közvéleményre, hogy a Nyugaton közismerten felfújt Mindszenty ügy után Kádár elvtárs látogatást tett VI. Pál pápánál. Először fordult elő a történelemben, hogy ilyen jellegű látogatásra sor került. A többi első titkárok, illetve más vezetők, állami funkciójuk minőségében látogattak a Vatikánba, sőt pártfunkciójuk hivatalosan meg sem volt jelölve. Ez a tény a szocialista tábor közvéleményében is felkeltette az érdeklődést, viszont a nyugati, főleg katolikus közvéleményben „bombaként” hathatott.

[...]

Palotás Rezső
/Palotás Rezső/
nagykövet

Jelzet: MOL XIX-J-1-j 1977 Olaszország 117-131 0032/96 (102. d.) (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium Visszaminősített Tük iratok)

9.
Miklós Imre átírta Nagy János külügyminiszter-helyettesnek Kádár János és VI. Pál pápa találkozásáról készült feljegyzésével kapcsolatban

Kedves Nagy Elvtárs!

Köszönettel megkaptam azt a jelentést, amely Kádár János elvtárs és VI. Pál pápa találkozásával kapcsolatban készült.

Elsősorban a történelmi pontosság kedvéért, de a Vatikánnal folytatandó jövőbeni tárgyalásaink szempontjából is fontosnak tartom egy részletnek látszó kérdés tisztázását.

A jelentés 3. oldalán többek között arról van szó, hogy Casaroli érsek Poggi érseket jelölte meg tárgyaló partnernek. Ez nem meglepő, mivel Casaroli érsek már korábban is tett kísérletet arra, hogy csökkentsen a vatikáni fél tárgyalási szintjét.

Mint ismeretes előttem, Kádár János elvtárs Lékai érseket és engem is tájékoztatt a látogatásról, melynek során többek között megemlítette, hogy Casaroli érsek kezdeményezésére a pápa úgy foglalt állást, hogy Casaroli érsek és Poggi érsekkel való tárgyalási szintet tartja kívánatosnak a jövőben is. Előttem úgy tűnik, hogy Kádár elvtárs ezt helyeselte.

Mindezek után javaslom annak ellenőrzését, hogy Casaroli érsek kezdeményezése mellett a pápa hogyan fogalmazta meg ezzel kapcsolatos álláspontját. Bizonyára egyetértészem velem, hogy a további tárgyalásokra való felkészülés szempontjából nem mellékes a helyzet pontos ismerete.

Köszönöm fáradozásodat.

Budapest, 1977. június 14.

Elvtársi üdvözléssel:

Miklós Imre
/Miklós Imre/

Jelzet: MOL XIX-J-1-j 1977 Olaszország 117-131 0032/97 (102. d.) (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium Visszaminősített Tük iratok)

**10.
A római nagykövetség rejtjel távirata a Vatikán külpolitikája tárgyában
1977. október 31.**

Berlinguer elvtárs „nyílt levele” után, amelyet az Ivreai püspökhöz intézett, az OKP megbízásából Santini elvtárs, a nagykövetség sajtóirodájának vezetője, nem hivatalosan találkozott Casaroli érsekkel.

Casaroli elmondta, hogy a Vatikán realitásként fogadja el az OKP-t. Ezt már korábban is felismerték, s azt is, hogy nincs más út, mint az együttműködés. Ez a Vatikán részéről ma még nyíltan nem jelenthető ki.

A szocialista országokban szerzett tapasztalatokat hasznosítja a Vatikán az OKP-val történő együttműködésben. Jelenleg azon dolgoznak, hogy a VI. Pál pápa utáni időt úgy készítsék elő, hogy az új pápa se tudjon a jelenleg követendő fő irányvonalon változtatni. Berlinguer elvtárs levelét ezért pozitívnak tartja Casaroli.

Kádár János elvtárs vatikáni látogatását még ma is ébren tartják. Az NSZK hivatalos vezetése és az egyház is nehezményezte a Vatikánban, hogy VI. Pál pápa fogadta Kádár János elvtársat. Ennek szóban is hangot adtak. Casaroli és az államtitkárság pozitív tényként értékeli a látogatást, és az NSZK észrevételét nem fogadták el.

Casaroli elmondta még, hogy novemberben előadást tart Bécsben az osztrák külpolitikai intézetben a „Vatikán külpolitikája” címmel. A bécsi előadáshoz felhasználja Kádár János elvtárs vatikáni látogatásának tényét, Berlinguer elvtárs budapesti és belgrádi látogatása alkalmával elhangzottakat is.

Jelzet: MOL XIX-J-1-j 1977 Vatikán 160-1 005533 (131. d.) (Magyar Országos Levéltár - Külügyminisztérium Visszaminősített Tük iratok)

**11.
A Magyarok Világszövetsége feljegyzése Kádár János vatikáni látogatásának visszhangjáról az emigrációs sajtóban
1977 november 1.**

Feljegyzés

Kádár elvtárs vatikáni látogatásának visszhangja az emigrációs sajtóban

Kádár elvtárs 1977. június 7. és 9. között hivatalos látogatást tett Olaszországban Giulio Andreottinak, az Olasz Köztársaság Minisztertanácsa elnökének meghívására. Június 9-én Kádár elvtárs felkereste VI. Pál pápát a Vatikánban, ahol hivatalos, baráti tárgyalásra került sor.

Az emigrációban nagy érdeklődést keltett Kádár János elvtárs látogatása és tárgyalásai. A vélemények és találgatások megoszlanak azon, hogy vajon miért megy Kádár a pápához?

Egyes újságok szerint azért, mert az „Eurokommunizmus olasz vezetői és Kádár között fontos elvi megbeszélések lesznek. Többek véleménye szerint a magyar látogató elsősorban a szovjet vezetők számára fog szemlét és eszmecserét folytatni.” - írja a Szabadság (USA) 1977. május 6-i száma.

„Mélyreható felháborodást okozott a Vatikán széles köreiben Kádár pápai fogadásának lehetősége”. Fábíán Károlynak a Nemzetőr (NSZK) június 15-én megjelent letargikus írása meghúzza a vészharangot Olaszország, Róma, a Vatikán és VI. Pál pápa felett. Ilyen stílusban kesereg: „Róma már elesett”, „Kommunista polgármestere van” vagy „Mi magyarok nem először kerülünk olyan helyzetbe, hogy aggodalommal figyeljük a vatikáni politikát.”

Ezt a cikket a Kanadai Magyarság című újság is átvette. Szeptember 3-i számában arról ír, hogy „ő volt az első kommunista pártvezér, aki sem államfő, sem miniszter nem volt és mégis átlépette a Vatikán küszöbét...”, ezen kívül a cikkben megemlíti a pápai déntente-politika bizonytalanságát.

A Hídfő (Anglia) július-augusztusi számában Nyisztor Zoltán is azon döbben meg, amin az előző cikk írja. Ostorozza Kádárt és a Vatikánt.

„Kádártól sem lehet józanul várni a vallásszabadság visszaállítását, de dialogizálni lehet vele. S a Vatikán napszámóinak csak ez a fontos, ha nem is jár eredménnyel.”

A Magyar Hírlap (Argentína) július 15-i száma tárgyilagosan számol be az eseményekről, melyet az AFP hírszolgálattól vett át. Cikkében leírja, hogy a Szent Péter téren Kádár és kísérete megjelenésekor antikommunista tüntetést rendeztek, mely során röpcédulákat osztottak szét a tömeg között a következő szöveggel. „Kádár Rómában. A magyar nép elnyomója megmutatja a mi (olasz) kommunistáinknak, hogy kell a szabadságot vérbe fojtani.” A Magyar újság (USA) június 30-i számában beszámol Kádár elvtárs látogatásáról a pápánál, valamint külön cikket „Tüntetés a 'mészáros' ellen” címmel.

A pápai kihallgatás után Kádár elvtárs sajtókonferenciát tartott. Az olasz sajtó azt írta, hogy a tárgyalások során előkerült a hitoktatás, a szerzetesrendek, a papnevelés kérdése is.

N. Á. a Katolikus Magyarok Vasárnapja 1977. július 10-i számának vezércikkében többek között ezt írja: „Kádár a Vatikán árnyékában mondta, hogy Magyarországon az állam és egyház viszonya tartósan rendeződött, ahol jól tudják, hogy mennyire beavatkozik az állam az egyház belügyeibe. Hiszen Magyarországon a pápa csak azt nevezheti ki püspököknek, akik a 27-es számú törvény értelmében az Elnöki Tanács előzetesen megenged. Az egyház érdekeit a pápa érintette. A rendszer érdeke tehát az egyház kiszorítása, a hívek eltávolítása az egyháztól és Istentől.”

„Kádár János vatikáni látogatását mind a mai napig nem követte észrevehető enyhülés a magyarországi egyházpolitikában. Enyhülésről ebben a tekintetben eddig csak a propaganda beszél. Ezzel szemben a valóság az, és idézte König [bécsi] bíboros a Hazafias Népfront főtákarának kijelentését, hogy Magyarországon minden iskolában, materialista szellemben nevelik az ifjúságot.” - állapítja meg Fábíán Károly a Kanadai Magyarság szeptember 17-i számában.

A vatikáni látogatással kapcsolatban többek között ezeket írja a bécsi jól értesült Egyház szociológiai Intézet tudósítója a Magyar Élet (Kanada) 1977. július 16-i számában:

„Új utakat keresnek a keleti blokk országai az egyház-állam viszonyának kialakításában, se ezen a téren úgy látszik Magyarország, adná a jó példát. Biztosra vehető, hogy Kádár vatikáni látogatása Moszkva jóváhagyásával történt. Moszkva rendezni akarja állam-egyház viszonyát, mert szeretne az egyházak üldözése vádjá alól mentesülni.”

Találgatások folytak arról is egyházi és világi körökben, hogy milyen eredménnyel fog járni a pápa és Kádár elvtárs találkozása.

„Úgy vélik, hogy az egyház további engedményeket fog kapni a magyar kommunista kormánytól. A látogatás betetőzte, külsőségeken is megpecsételte a teljes diplomácia viszony helyreállítását.” - írja az Amerikai Magyar Világ 1977. június 26-i száma.

Magyarország és a Vatikán megegyezéséről a Los Angeles Times Bonnból keltezett augusztus 28-i száma ad tudósítást, „mely szerint Magyarország és a Vatikán megegyeztek abban, hogy újra felveszik egymással a diplomáciai kapcsolatot. Magyarország Kádár János alatt az elmúlt évben fokozta azt az irányzatot, hogy új utakat nyisson a Nyugattal való együttműködésre.”

„Kádár vatikáni látogatása nem jelent fordulatot Budapest egyházpolitikájában” című cikkben írja Fábíán Károly a Kanadai Magyarság október 15-i számában. Ez a cikk hivatkozik Miklós Imre, az Állami Egyházügyi Hivatal elnökének a Magyar Hírlapban megjelent nyilatkozatára.

„Akiiket megtévesztett a vatikáni diplomácia feljátszás, az udvari fény, a komoly elismerés, a kritikát nem ismerő magas méltatás, azt könnyen elragadta a

képződés, a fordulat reménye.

Alaposan kell ismerni a kommunizmus, a marxizmus rendszerét, a vallással illetve Egyházzal szemben elfoglalt ideológiai álláspontját.

Aki ezt ismeri, annak látni kell, hogy Kádár pápai fogadása nem jelent fordulatot Budapest egyházpolitikájában. Ez a látványos esemény csupán egyik mozzanata annak a folyamatnak, amit a kommunista egyházpolitikának nevezünk." - összegezi Fábíán Károly.

Kádár elvtárs látogatása világszerte nagy érdeklődést keltett.

Az emigráns sajtó hozzánk eljutott részében az említett vélemények és találgatások hangzottak el. A cikkek és tudósítások bővelkedtek a találkozó különböző szempontból való ismertetésében, azonban többségük a realitások talaján mozgott.

Budapest, 1977. november 1.

Elek Ildikó
/Elek Ildikó/

Jejzet: MOL M-KS 288. f. 32. cs. 1977. 2. ő. e. (Magyar Országos Levéltár - Magyar Szocialista Munkáspárt Központi bizottság Külügyi Osztály iratai)

Címkek:

[1977](#) ^[3]

[Kádár János](#) ^[4]

[VI. Pál pápa](#) ^[5]

[Róma](#) ^[6]

[Olaszország](#) ^[7]

[pápa](#) ^[8]

Kiadás: 10. évfolyam (2010) 1. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/politika/kadar_janos_es_vi_pal_papa_1977_junius_9ei_talalkozasa.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/politika/kadar_janos_es_vi_pal_papa_1977_junius_9ei_talalkozasa.html

[2] <https://www.archivnet.hu/javascript%3A%20void%280%29%3B>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/1977>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kadar-janos>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/vi-pal-papa>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/roma>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/olaszország>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/papa>